

50 anys

La Femosa

març-abril de 2018
Número 293 P.V.P. 3€

Revista d'opinió i informació local. ARTESA DE LLEIDA

**PARTICIPANTS A LA MANIFESTACIÓ DEL
15 D'ABRIL A BARCELONA**

DIADA DE SANT JORDI 2018

Edita:
Agrupació Cultural la Femosa
Carrer dels Gallart, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
Telèfon: 973 167874
E-mail:
lafemosaartesadelleida@gmail.cat

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernàndez
 Lluís Gil Fontanet

Col.laboradors

Ignasi Aldomà Buixadé
 Cèlia Argilés Andrés
 Albert Batiste Bonet
 Rosa Ma Batlle i Tomàs
 Miquel Carrera Castellví
 M. Assumpció Cornadó Lladó
 Adolf Costafreda Castillo
 Josep Maria Esteve Muñoz
 Felip Gallart Fernández
 Josep Gallart Fernández
 Roger Gil Barberà
 Lluís Gil Fontanet
 Oriol Liarte Torrelles
 Juan Antonio Lucena Centella
 Miquel A. Navarro Solé
 Joan Ramon París Oró
 Ramon Serra Batlle
 Eulàlia Solà Miró

Fotografies

Arxiu Fotogràfic de La Femosa
 Josep Mª Esteve Muñoz
 IM. A. Florensa Bertran
 Josep Gallart Fernàndez

Correccions

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa 2ª època
 Número 293,
 març-abril de 2018
 DL L 264-1981
 ISSN: 2339-7365
 P.V.P. 3euros

Els articles que apareixen a les pàgines de **La Femosa** reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

SUMARI

El reportatge.....	3
Pòrtic.....	4
Actualitat artesenca	5
Actes del 50 aniversari de l'A. C. La Femosa.....	9
Cap a la República Catalana	12
A propòsit de records d'un pagès.....	14
Dolç Esforç. Ara fa 50 anys de la seua sortida.....	16
<i>Domus domini</i> . Els centres comercials (2).....	19
La responsabilitat sempre recau en un mateix.....	20
Els pregons, ús i abús	21
L'art de viatjar (3 ^a part).....	23
La llengua, porta del sexisme. Orígens.....	25
Conecta't al català.....	27
I és que arribo tard que tinc pressa	28
Un extraterrestre ens visita. L'Hydra (3 ^a part).....	29
Cròniques del CF Artesa de Lleida	31
Mots encreuats	34
Entreteniments.....	35
Jocs Florals per Sant Jordi a l'escola.....	36
Ho hem llegit a... ..	38
Telèfons i horaris d'interès	39
Solucions als passatemp.....	39
Enigma.....	39
Imatges d'actualitat	40

Amb el suport de:

Diputació de Lleida

Ajuntament
 d'Artesa de Lleida

Generalitat de Catalunya
 Departament de la Presidència

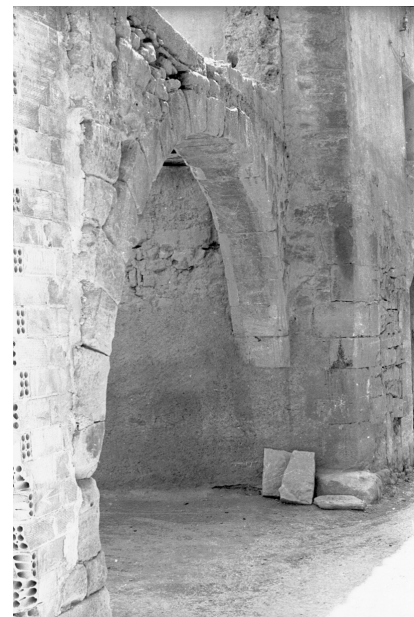
EL REPORTATGE

El "perxi" de la Vileta quan van enderrocar cal Miró.

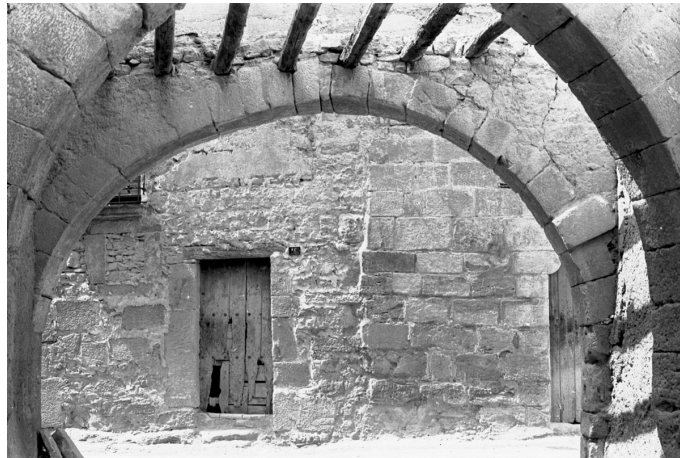
Fotos: Joan Antoni Iglésias Baqueró

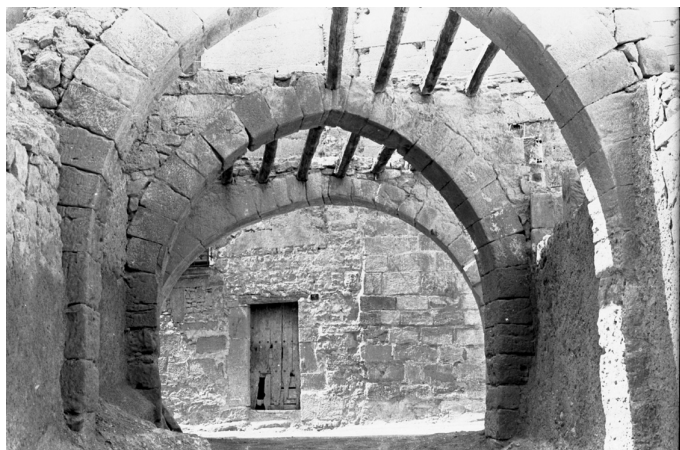
Vista dels tres arcs dels quatre que formaven el "perxi", el del costat est va caure amb l'enderroc de cal Miró.

Vista de l'arc de l'interior del carrer.

Vistes dels tres arcs que es van conservar quan es va enderrocar cal Miró.

PORTIC

Dues de les activitats de la nostra agrupació han estat molt destacables durant aquests mesos de març i abril de 2018 i sens dubte han ajudat a animar i dinamitzar la nostra vida cultural. En primer lloc el documental “*Del sembrar al batre*” de Ramon Gallart Guivernau, que es va presentar el divendres 16 de març de 2018. Resultat de deu intensos mesos de feina d'un grup de persones per recollir de forma audiovisual les tasques que envoltaven la feina de sembrar i batre el blat d'espelta durant la primer mecanització de la pagesia artesena. L'acte va ser molt entranyable i va aplegar una bona munió d'artesanes i artesencs que van mostrar la seva satisfacció davant de les imatges, totes enregistrades a Artesa, que recollen tots els treballs que giraven al voltant de la producció del blat d'espelta, en el darrer tram històric en què encara es feia amb l'ajut dels animals. El documental ha estat recentment publicat al youtube de la xarxa d'internet i actualment ja compta amb més de cinc-cents quaranta visites, algunes d'elles procedents de països estrangers. Tot el procés de filmació ha va ser recollit per la nostra revista a partir d'un complet reportatge fotogràfic que hem anat publicant durant la seva realització. El documental és un dels pocs testimonis d'aquestes característiques, sinó l'únic, que recull el procés complet del cereals, des de la sembra a la seva recol·lecció, i l'emmagatzematge posterior de la palla en bales premsades amb les primeres màquines dedicades a aquesta finalitat. Sens dubte una fita molt important i singular en la història de la documentació audiovisual catalana. La següent activitat ha estat la publicació del llibre “*Records d'un pagès. Entre cultius i feines del camp*” de l'Adolf Costafreda. Recull de les vivències del seu autor durant la seva vida de pagès. L'obra és un treball minuciós de recollida dels cultius, de les eines i de les feines de la pagesia tradicional, amb tots els canvis i transformacions que es van produir al nostre poble a partir ja dels anys cinquanta i seixanta del segle passat, sobretot amb l'arribada dels tractors i recol·lectores que van arraconar els animals i tot un món, unes tradicions, una cultura ancestral i una manera de viure i d'entendre'l. I tot gràcies a

Ramon Gallart en la presentació del documental.

les més de cent cinquanta pàgines de text, més de vuitanta imatges i el glossari que completen un llibre que no pot faltar en cap llar artesena que estimi el nostre poble i la seva cultura. El llibre és la continuació d'una obra anterior del mateix Adolf Costafreda “*El cicle de l'any: feines, festes i costums*” publicada l'any 2000 també per la nostra agrupació. Ambdós llibres i el documental són eines imprescindibles per conèixer la identitat d'un poble d'origen pagès com el nostre i entendre els canvis tan profunds que s'hi han produït. Però no solament això, aquestes obres ultrapassen els límits locals i esdevenen una referència indefugible, un model de treball i una fita dins de l'estudi de l'etnografia catalana. Pocs pobles i ciutats de Catalunya en podem presumir. Nosaltres sí i per això en felicitem els seus autors, als quals els donem les gràcies i els transmetem la nostra admiració per la seva tasca tan esforçada i generosa en pro del poble i de la seva cultura.

Paraules d'Adolf Costafreda en la presentació del seu llibre.

ACTUALITAT ARTESENCA

Josep Ma Esteve

Fotos: J. Ma Esteve i M. À. Florensa

XERRADA DEL DIA INTERNACIONAL DE LA DONA

Amb motiu del Dia Internacional de la Dona, l'Associació de Dones La Pubilla, va organitzar, una xerrada sobre *La presència de les dones als mitjans de comunicació*, conferència feta per la Carme Castelló, coordinadora territorial de l'Institut Català de la Dona de Lleida. La xerrada va tenir lloc a les 8 del vespre, a la sala de plens de l'Ajuntament.

Enguany, la Setmana Santa va escaure a finals del mes de març. L'activitat litúrgica duta a terme durant aquests dies tant assenyalats, per part de la Unitat Pastoral d'Artesa de Lleida i Puigverd de Lleida, fou la següent:

- 25 de març, Diumenge de Rams amb la benedicció dels Rams a les 10 del matí i la posterior celebració de la Santa Missa.
- 26 de març, Dilluns Sant, celebració penitencial comunitària amb confessions a les 6 de la tarda.
- 29 de març, Dijous Sant, celebració de l'Eucaristia a les 8 del vespre i de l'Hora santa a 2/4 de 10 de la nit.
- 30 de març, Divendres Sant, Via Crucis fins a l'ermita a les 8 del matí, celebració de la Passió del Senyor a les 7 de la tarda i Processó del Sant Enterrament a les 10 de la nit.
- 31 de març, Dissabte de Glòria, Santa vigília Pasqual, a les 11 de la nit.
- 1 d'abril, Diumenge de Resurrecció, amb la celebració de la Santa Missa de la Gloriosa Resurrecció del Senyor, les 12 del migdia.

Però a part de la part litúrgica habitual d'aquestes dates, també hi ha la part més lúdica del dia de La Mona. Així, el dia 2 d'abril la Llar de Jubilats va organitzar una sortida per celebrar el dia de La Mona al Parc Sama de Tarragona, on van poder visitar el jardí botànic tropical, i del ball posterior al dinar.

Vermut de Pasqua dels jubilats (Foto A. Ribera).

Participants a l'excursió dels jubilats (Foto: A. Ribera).

MUSCLO ZEBRA A ARTESA

Durant el mes de març, el Canal d'Urgell ha dut a terme una sèrie d'actuacions en diferents basses de reg, per tal de lluitar contra la presència del musclo zebra, espècie invasora que pot produir problemes durant la campanya de reg, ja que pot produir avaries a les vàlvules i als filtres de la infraestructura.

REUNIÓ COL·LECTIVITAT REGANTS NÚM. 18

El dijous 22 de març, a les 8 del vespre, va tenir lloc, a la sala d'activitats agràries de la Llar del Poble, una reunió dels regants de la col·lectivitat número 18, a la que pertany el nostre poble. A finals del mes de març, en concret el dia 28, va tenir lloc a Albatàrrec, l'assemblea general de la Col·lectivitat.

CINEMA MARÇ-ABRIL

Dia	Pel·lícula
4 de març	Gatos
11 de març	La cabaña
18 de març	Toc toc...
1 d'abril	Els deu manaments
15 d'abril	La montaña entre nosotros

ACTIVITAT TEATRAL

El diumenge 25 de març, estava prevista, per a les 6 de la tarda a la sala del Teatre Municipal, la representació de l'obra *El cirerar* de la Companyia El Celler d'Espectacles, però els membres de la companyia van comunicar a tots i totes els assistents que susprenien la representació degut als greus esdeveniments ocorreguts en aquells dies amb l'empresonament de més dirigents polítics i la detenció del nostre president.

Pels més petits, el dia 8 d'abril, a les 6 de la tarda, es va representar l'obra *Les princeses també es tiren pets*, dintre del teatre de Xarxa.

Companyia El Celler d'Espectacles.

Representació de *Les princeses també es tiren pets*.

NOU MOBILIARI

A finals del mes de març, al mateix lloc on fa uns mesos es va cremar el que hi havia, es va col·locar un joc infantil similar al desaparegut a la zona del pavelló poliesportiu. Un altre joc infantil es va col·locar a la plaça Albízies. Resten pendents de col·locar tres jocs més.

DIADA DE SANT JORDI

La Diada de Sant Jordi d'enguany ha escaigut en dilluns i, a diferència de l'any passat, això ha permès celebrar la Diada, sobretot a l'escola, el dia que correspon.

Com ve essent costum en els darrers anys, l'escola Els Til·lers ho va celebrar amb una festa oberta a tota la comunitat educativa del nostre poble. Així, el dilluns al matí els nens i nenes de l'escola van poder participar en tallers internivells organitzats entre els mestres i els pares, mares i padrines que es van oferir voluntaris per participar en l'activitat. En els diferents tallers es va poder veure de tot, un per jugar a bitlles, un per ballar country, un per pintar samarretes, un de marqueteria per fer lletres de fusta, entre d'altres. També hi va haver un *photocall*, que cada any es va ampliant. Aquest any, a més de Sant Jordi i la Princesa, els nens i nenes de l'escola van crear en un dels tallers un castell.

Els alumnes, també van poder gaudir d'un esmorzar a base de coca i xocolata gentilisa de Càrites. Per la tarda, l'escola va organitzar uns Jocs Florals on cada nen i nena va escriure un poema o un text narratiu que va ser recitat o llegit pels alumnes en diferents espais de l'escola, on també hi van poder accedir els pares i mares que hi van poder assistir. Dintre del programari d'emprenedoria dels alumnes de 6è, aquests van vendre durant tot el dia roses a tots aquells que en necessitaven.

Per finalitzar l'acte, es va realitzar l'intercanvi de llibres entre els pares i mares que havien participat en el mateix. Els alumnes van realitzar aquest intercanvi a l'endemà, el dimarts 24 d'abril. Però la part principal de la Diada, com no podia

ésser altra, es va celebrar pels carrers del nostre poble. Allí, les Associacions de mares i pares d'alumnes de l'escola Els Til·lers i de la Llar d'Infants Rialles, conjuntament amb l'Agrupació Cultural La Femosa, van instal·lar de les 8 del matí a les 7 de la tarda, per tal de commemorar la Diada com cal, la parada de llibres i roses a la plaça Europa per tal que ningú es quedés sense rosa o llibre. Tots els assistents van poder gaudir d'un gran matí de festa i tradició en mig d'un temps primaveral. A partir de les 5 de la tarda, a part de la parada de roses i llibres, hi va haver coca i xocolata per a tots els nens i nenes, i es van organitzar una sèrie de jocs i cucanyes a càrrec d'Artesa Gym.

Jocs i cucanyes al carrer Europa.

SANT JORDI A L'ESCOLA (FOTOS: ESCOLA ELS TIL·LERS)

"Photocall" de Sant Jordi.

Venda de flors a l'entrada de l'escola.

Tallers diversos.

Tallers diversos.

ACTES DEL 50 ANIVERSARI DE L'AGRUPACIÓ CULTURAL LA FEMOSA

Josep Ma Esteve

Durant aquest segon bimestre de l'any, les activitats al voltant de la celebració del 50è aniversari de l'Associació Cultural *La Femosa*, han continuat amb diverses activitats.

Així, el divendres 16 de març, va tenir lloc la projecció del documental *Del sembrar al batre* de Ramon Gallart Guivernau, resum de les activitats de recuperació de les tasques tradicionals de la nostra pagesia que hem dut a terme durant el 2016 i el 2017. L'acte, presentat per Felip Gallart i Lluís Gil, president de l'Agrupació Cultural la Femosa, va comptar amb la col·laboració de Carme Sirvent que va parlar sobre els avantatges del consum de l'espelta i, amb les actuacions del rapsoda Joan Bellostas i del cantautor Jordi Oró. Al final de l'acte tothom va poder degustar productes derivats del blat d'espelta.

El documental ja està disponible a la xarxa. Es pot visionar simplement buscant el nom del documental al navegador d'internet, o a l'adreça de youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=yMJHZOW5xdg> També podeu trobar publicat a youtube, el documental de la Maseta. El trobareu buscant al navegador Teresa Guix, la Maseta, o bé a a l'adreça: <https://www.youtube.com/watch?v=ypo3a0asOSUJ> El divendres 23 de març, el professor, escriptor i polític, Ramon Usall i Santa, llicenciat en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona i doctor en història per la universitat de Lleida, va oferir la conferència *Manuel de Pedrolo. Radicalment, la llibertat*, la qual s'emmarca en la celebració del centenari del naixement d'aquest polifacètic autor català.

El diumenge 22 d'abril va tenir lloc la presentació d'un nou llibre de l'Adolf Costafreda i Castillo, *Records d'un pagès. Entre cultius i feines del camp*, en el que es desgranen les feines més importants que feien els pagesos d'Artesa de Lleida, que han marcat la vida del nostre poble, explicades en primera persona.

Com és costum, l'Agrupació Cultural *La Femosa*, va participar en la Diada de Sant Jordi, organitzant una parada de llibre i venda de roses conjuntament amb les AMPA de l'escola i la Llar d'infants del nostre poble, i de la que teniu informació en un altre punt d'aquesta revista.

Presentació del documental *Del sembrar al batre*.

Presentació de Felip Gallart.

Actuació de Joan Bellostas.

Presentació del documental *Del sembrar al batre.*

Paraules de Lluís Gil.

Paraules de l'autor del documental Ramon Gallart.

Carme Sirvent alabant les qualitats de l'espelta.

Actuació del cantautor Jordi Oró.

Productes fets amb espelta que van poder assobarir els assistents a la presentació.

Conferència de Ramon Usall.

Presentació del llibre d'Adolf Costafreda.

CAMÍ CAP A LA REPÚBLICA

Josep Ma Esteve

Davant de l'aplicació de l'article 155 de la Constitució espanyola, i dels atacs que està sofrint el nostre model d'escola, el passat dimecres 28 de febrer, es va dur a terme diferents concentracions sota el lema "Protegim el model d'escola catalana", davant dels ajuntaments dels nostres pobles i viles, per donar així suport al model d'educació que tant ha fet per la nostra llengua.

La primavera ja diuen que la sang altera, però més que la primavera, el que ens ha alterat a tots i totes a finals de març és la situació política del nostre país. Així, ben just iniciada la primavera, es van viure moments intensos i durs per a molts de nosaltres, perquè sempre hi ha qui s'alegra d'aquesta situació. Després que al nostre president electe, en Carles Puigdemont, no el deixessin prendre possessió del càrrec, es va intentar formar de nou govern, ara sota la presidència d'en Jordi Sànchez, expresident de l'ANC, i que està empresonat. La "justícia" espanyola, tampoc no va deixar que en Jordi Sànchez fes ús dels seus drets legítims d'ésser investit com a president de la Generalitat de Catalunya. Vist el panorama, es va intentar la investidura d'un tercer candidat, en aquest cas en Jordi Turull, també investigat per l'organització del referèndum de l'1-O, i en llibertat sota fiança.

El ple d'investidura d'en Jordi Turull es va celebrar el dijous 22 de març, però en la sessió es van deixar veure les fissures que existeixen en el bloc sobiranista i que tant mal i desencantament està provocant entre tots nosaltres. Així, la CUP no va votar a favor de la investidura d'en Jordi Turull com a president de la Generalitat, per tant provocà la fallida de la investidura.

Però el pitjor encara estava per arribar. A l'endemà, 23 de març, cinc consellers del govern, l'expresidenta del Parlament i altres dirigents polítics havien de tornar a declarar al Tribunal Suprem, amb unes altes possibilitats que el jutge Pablo Llarena, dictaminés presó per a tots ells. Però abans de tot això, durant el matí, ens va colpir la notícia que, la Marta Rovira, secretària general d'ERC i diputada al Parlament de Catalunya, havia marxat a l'exili davant l'elevat risc que fos empresonada després de la seva declaració al Tribunal Suprem, unint-se al nostre president, en Carles Puigdemont, i als consellers Toni Comín,

Meritxell Serret, Lluís Puig, Clara Ponsetí, també exiliats a Bèlgica o a Escòcia, i a la dirigent de la CUP Anna Gabriel, que està a Suïssa. La notícia ens va deixar a tots astorats, però l'astorament es va convertir en estupor i dolor, quan es va confirmar la notícia que el mal anomenat jutge Pablo Llarena, va enviar a la presó en Jordi Turull, el candidat a la presidència de la Generalitat, Carme Forcadell, expresidenta del Parlament, i als consellers Josep Rull, Dolors Bassa i Raül Romeva. Tots ells s'afegeixen als ja empresonats des de fa molts mesos, Jordi Sànchez, Jordi Cuixart, Oriol Junqueras i Joaquim Forn. A més, d'activar de nou l'euroordre per detenir a tots els nostres representants polítics que estan a l'exili i d'encausar a altres dirigents i representants polítics per diferents delictes.

A les 8 del vespres d'aquell divendres 23 de març, L'Associació Catalana de Municipis va convocar diferents concentracions per mostrar el rebuig a les decisions judicials que distorsionen la voluntat del poble de Catalunya i per donar suport als dirigents polítics processats i empresonats, però d'aquí no passem.

Concentració de rebuig l'empresonament dels presos polítics.

Però el cop que ens va acabar d'encendre fou la notícia de la detenció, el diumenge 25 de març, del nostre president, en Carles Puigdemont, mentre tornava en cotxe des de Finlàndia cap a Bèlgica pel seu pas per Alemanya, després de realitzar un altre viatge per Europa per tal d'internacionalitzar més el procés.

Aquesta detenció va provocar una reacció en cadena a base de concentracions davant les delegacions del govern espanyol i de talls de les principals vies de comunicació del nostre país. Protestem, ens indignem, ens bull la sang, però no deixem de ficar l'altra galta. I jo personalment, ja m'estic cansant de rebre tantes bufetades. Uns dies més tard, la justícia alemanya deixa en llibertat sota fiança de 75.000 € el nostre president,

apuntant que el delictes de rebel·lió està fora de lloc, i expressant dubtes sobre el delictes de malversació, del qual en demana més informació. Un cop dur a la justícia espanyola, però que no fa que modifiquin la seva línia d'acció. Continuen inventant-se un relat del que ha passat en els darrers mesos a Catalunya. És una operació d'Estat en tota regla. Des de la Guàrdia Civil, que informa que van ser els manifestants de l'1 d'octubre els violents alterant-se els fets, fins als fiscals, jutges, periodistes, govern, Rei. Tots expliquen a la societat una versió dels fets distorsionada que no es correspon amb el que va passar.

A tot això, a finals d'abril continuem sense govern a Catalunya, l'article 155 es continua aplicant i la repetició de les eleccions és més propera.

Sortida dels autocars d'Artesa amb els participants a la manifestació del 15 d'abril a Barcelona.

Manifestació del 15 d'abril a Barcelona.

A PROPÒSIT DE RECORDS D'UN PAGÈS

Ignasi Aldomà Buixadé. Professor del Departament de Geografia i Sociologia. UdL

És un exemple excepcional, però no deixa de ser significatiu de cap on va l'agricultura d'avui. En una visita d'estudi a Califòrnia l'any 2013 vàrem poder veure de primera mà una explotació agrària d'unes 70.000 hectàrees d'un *holding* familiar que tenia com a peça central una factoria de processament d'ametlles i pistatxos que s'expedien i s'expedeixen a tot el món. És a dir, una explotació agrària gran com tot l'Urgell regat

que s'ocupa de tota la producció agrícola, la transforma i comercialitza, negocia i disposa de la seva aigua, té serveis tècnics especialitzats en tots els àmbits de gestió, desenvolupa projectes de recerca i innovació propis i amb les universitats i a cada moment canvia i innova de cultius en funció dels mercats mundials. En aquells moments expandien la producció de magranes i tot seguit reduïrien la d'ametlles que aquí estan creixent a marxes forçades en els darrers anys. En resum, un gegant de producció de proteïna amb un productivitat per hectàrea i una capacitat de generar valor afegit i renda que difícilment poden trobar competidor.

No tot l'Urgell ha d'acabar a mans d'un gran holding que tingui la capacitat de seguir tots els passos d'un aliment del camp a la taula, captar el màxim de valor afegit i adaptar-se als requeriments canviants d'uns mercats a hores d'ara mundialitzats. Però a dia d'avui això és possible i aquesta és la fita del camí per on discorre la pagesia actual. És el camí que en el fons guia la transformació que ha viscut en la pròpia pell i que ens explica l'Adolf Costafreda,

de ca l'Adolfo del Manyana, que començà a fer de pagès ara fa setanta anys amb uns cinc jornals de terra de propietat i alguns més de lloguer. Els jornals de terra que portava l'Adolf en aquells moments eren pocs, però era dimensió fins a cert punt normal per a una família pagesa, que havia de confiar en la seva pròpia mà d'obra i que tenia com a objectiu fonamental cobrir les seves necessitats bàsiques; la seva subsistència.

Ara fa cent anys amb la sola força de sang i la dalla un sol treballador no podia esperar portar gaire més de cinc jornals de terra. Quan a la primera part del segle XX s'incorporaren les primeres segadores garbelladores de la fàbrica Trepas de Tàrraga, la capacitat es doblà i triplicà. I quan, junt amb els tractors, en els anys 1960 s'escamparen les segadores batedores automàtiques la capacitat del treballador es multiplicà per deu i les successives innovacions han anat augmentant el seu potencial. A dia d'avui un sol treballador amb totes les màquines especialitzades pertinents pot arribar a portar sense problemes

600 jornals de blat o de panís, que és del cultiu que parlem. Una família es valdria per sí sola per portar tot un terme, si les finques, naturalment, estiguessin agrupades i fossin de bon portar. Aquesta ha estat la gran transformació tecnològica de la darrera centúria que l'Adolf Costafreda ens explica en el seu detall; una revolució tecnològica que ha significat la desaparició de tot un món d'eines i feines substituït per un de completament nou. Fins al punt que a dia d'avui els qui no visqueren els canvis que tingueren el punt de

Adolf
Costafreda Castillo

RECORDS D'UN PAGÈS ENTRE CULTIUS I FEINES DEL CAMP

màxima intensitat entre els anys 1950 i 1970, ja no entendran la majoria de les paraules del món agrari anterior a aquells anys. D'aquí l'interès de l'esforç de memòria de l'Adolf que permet salvaguardar tot un univers condemnat altrament a esfumar-se; univers de paraules, d'eines, de feines i de manera de viure i de ser de tot un poble.

Perquè darrera dels canvis no solament hi ha unes tècniques modernes que s'imposen damunt d'altres d'obsoletes; sinó que hi un canvi de societat que ho provoca. En el fons és el mateix procés d'industrialització que havia viscut l'elaboració de metalls o el tèxtil que ara arriba a l'agricultura. El camp ha de produir més i amb menys mà d'obra, i per això es van incorporant els processos de producció estàndard; feines singularitzades, fàcils de repetir i mecanitzar que conflueixen per arribar a un producte final més abundant i fàcil de comercialitzar. Fins al punt que tot esdevé tant reproduïble i mecanitzable que ja podem pensar en una sola empresa que organitza i controla la producció de tot un gran Urgell. Els progressius canvis tecnològics de la producció i l'organització dels mercats ja no solament ho fan possible, sinó que empenyen la realitat del sector agrari en aquesta direcció. De fet, la producció d'ous i llet, de carn de pollastre i de porc ja hi estan arribant, i els conreus venen darrera.

Els canvis viscuts en aquests darrers decennis han estat realment espectaculars, de manera que Adolf Costafreda conclou amb tota justesa que hem passat de l'època medieval a la moderna en pocs anys i sense deixar de ser pagesos. Alguns autors han volgut ser encara més contundents o gràfics i han afirmat que la pagesia passà del neolític a l'era industrial en els pocs anys que van dels anys 1950 als anys 1970, que constitueixen el nus del relat que ens presenta l'Adolf. És una imatge suggeridora que, en aquest sentit, podem donar per bona, encara que no hauríem de caure tampoc en la simplicitat de creure que abans dels anys 1950 l'agricultura i les formes de vida de la pagesia s'havien mantingut inalterables. Certament que la reu romana o les primeres reus de fusta que s'havien començat a utilitzar fa més de dos mil anys no eren gaire diferents de les reus que arrossegaven encara les mules a finals dels anys 1950 i que encara es poden veure en funcionament en alguns països no gaire allunyats. Però molts altres aspectes han anat canviant i no sempre en un sentit progressiu o de millora.

Sigui com sigui, és important de remarcar que per

davall dels canvis tecnològics dels darrers decennis corre una transformació econòmica i social major que va fent la seva feina i que encara no es pot donar per acabada. Entre els cinquantes i setantes la sotragada és particularment forta; però el canvi tecnològic i de l'organització econòmica i social continua i s'estén per totes les produccions agràries i països. Fins al punt de dubtar de la continuïtat de la mateixa figura del pagès. Perquè de la mateixa manera que la industrialització del tèxtil acabà convertint els artesans teixidors en obrers de fàbrica, qui diu que els artesans del camp no s'acabaran convertint en treballadors de les noves factories vegetals o animals?

Aquest darrer interrogant és el punt de temor o desconsol que pesa sobre el futur de la pagesia d'avui i sobre l'evolució del món agrari que inventaria el treball de l'Adolf Costafreda. Ens queda, però, l'esperança d'una ferma possibilitat que la pagesia no vagi pel camí d'altres sectors econòmics que han perdut els seus oficis. El camp produeix un aliment que és font d'una salut que les lògiques de producció industrial d'aliments no satisfan prou bé, i la relació del pagès amb la terra és l'expressió directa d'uns vincles que la humanitat no pot ignorar si volem conservar la vida en el nostre planeta. És per això darrer que el treball de memòria d'Adolf Costafreda continua sent perfectament vàlid per a les noves generacions, que necessiten revisar i no perdre de vista la relació íntima amb la terra que l'home havia viscut i experimentat fins als anys 1960.

Presentació del llibre de l'Adolf Costafreda.

DOLÇ ESFORÇ

ARA FA 50 ANYS DE LA SEUA SORTIDA AL CARRER

Adolf Costafreda Castillo

Aquest més d'abril fa 50 anys de la presentació de la colla sardanista d'Artesa de Lleida DOLÇ ESFORÇ. Va ser un dia complet pel nostre poble ja que, a més a més d'aquest acte que es va fer al matí, per la tarda hi va haver la presentació del QUADRE ESCÈNIC. Tot plegat un dia rodó. Anem a pams:

L'Agrupació Cultural la Femosa feia pocs mesos que havia estat legalitzada i, si no sabéssim que era la continuació (ara legalitzada) de l'Agrupació Jovenívola, costaria molt de creure que amb els pocs mesos del seu naixement arribaríem aquí (al

dia 28 d'abril) amb tanta empenta. La Femosa va saber treure rendibilitat dels cinc anys de bagatge de la JOVENÍVOLA.

Així com sabem que el Quadre Escènic no va saber aprofitar l'èxit d'aquella primera representació per continuar fent teatre (a Artesa sempre, de tant en tant, s'ha fet teatre d'aficionats, però mai cap grup no ha tingut continuïtat). La colla Dolç Esforç va continuar uns quants anys més anant als concursos sardanístics. No sé quan es va dissoldre el grup. En canvi, en aquesta revista he trobat que, amb data del 16 maig de 1993, DOLÇ ESFORÇ va celebrar els seus 25

anys d'història tot i que, segurament, ja s'havien dissolt. Amb aquest programa es va celebrar el 25è aniversari:

A 2/4 de 12 es va celebrar Missa Major on els sardanistes feren diferents ofrenes i on la Cobla Juvenil de Bellpuig va interpretar la sardana "Artesa de Lleida" original de Tomàs Gil i Membrado.

A la 1 del migdia ballada de sardanes a la Plaça amb la Cobla Juvenil de Bellpuig. Iniciaren la ballada els infants de l'escola Pública d'Artesa de Lleida i el grup sardanista DOLÇ ESFORÇ. Tot seguit els sardanistes s'aplegaren en un dinar de germanor.

A les 8 de la tarda ball per a tothom a càrrec del grup *Fan Fan i Claudinet*. Col·laboraren en aquesta festa l'Ajuntament d'Artesa de Lleida, l'Agrupació Cultural LA FEMOSA, la Comissió de Festes i, molt especialment, TOMÀS GIL I MEMBRADO que va tenir la delicadesa de crear per a aquesta data aquestes dues sardanes.

La sardana d'ARTESA DE LLEIDA i la sardana LA FEMOSA.

Encara que avui tot sigui només records, penso que val la pena de parlar-ne de tant en tant. Perquè els records, encara que només siguin records, també formen part de les nostres vides.

DIA
28
D'ABRIL
1968

ARTESA DE LLEIDA

L'Agrupació Cultural "La Femosa"

anuncia que el proper dia 28 d'Abril presentarà la seva colla sardanista "DOLÇ ESFORÇ" i el seu "QUADRE ESCÈNIC" i us convida a tots actes que per aquests motius tindran lloc.

HORARI

- a les 10'30 matí. - Missa Major
- a les 11 " - Benedicció del Banderí de la Colla Sardanista
- a les 11'30 " - Sardanes a la Plaça
- a les 12 " - Xerrada sobre la Sardana a càrrec de S. GRACIA
- a les 13 " - Sardana de Germanor
- a les 6 tarda - Al "Hogar del Productor" presentació del "Quadre escènic" amb l'obra

El millor Dependent del món

baix el següent repartiment per ordre d'aparició:

Emília	M.ª Angels Florensa
Llucià	Gabriel Garròs
Joan	Ramon Badia
Martina	Pepeta Solé
Esteve	Casimir Gallart
Vicenç	Lluís Niubó
Júlia	Carme Besora
Atracador	Antoni Carretero

Direcció Artística: Adolf Costafreda

Apuntador: Josep M.ª Costafreda

Direcció Escènica: Isidre Olomí

Decorats: Vidua de Joan Sotoca - Reus

Components de la colla, fila superior (d'esquerra dreta): Mª Elvira Badia, Mª Carme Besora, Maria Serra, Pepita Solé, Mª Carme Besora, Mª Carme Farré, Merxe Iglésias, Roser Barberà i Mª Pilar Badia. Fila inferior (d'esquerra dreta): Ramon Badia, Francesc Barberà, Josep Batlle, Antoni Pico, Lluís Niubó, Antoni Carretero, Casimir Gallart, Salvador Mir i Josep Mª Costafreda.

Trajecte cap a la plaça.

Galop de cortesia.

Sortida de l'església.

Ballada de la primera sardana a la plaça.

Ballada de la primera sardana a la plaça.

Ballada de la primera sardana a la plaça.

Components de la colla.

Components de la colla l'any 1969.

Components de la colla.

25 aniversari de la colla Dolç Esforç.

DOMUS DOMINI. ELS CENTRES COMERCIALS (2)

Miquel Carrera Castellví

Acabava l'anterior article parlant dels centres comercials, en concret del que jo tinc proper, el Baricentro. Aquests dies passats, treballant amb adolescents i mapes... tothom de la zona el reconeix immediatament, només que se situïn sobre la via principal de la població, tal es la marca, l'impacte que la superfície deixa sobre el terreny i la fotografia del satèl·lit.

A Barcelona, per diversos motius, he anat coneixent més centres comercials; us puc parlar dels cines del Heron allà a la Meridiana, el món immens de La Maquinista i l'experiència "pija" que es entrar a l'Illa Diagonal, aquells passadissos amples, suaus, que us duen a botigues una mica exclusives, una mica "cool". Ara que si parlem d'exclusivitat, resulta que fa poc he rodat pel centre comercial de Sant Cugat del Vallès, i allò és una altra cosa; jo de Sant Cugat no en sabia gaire cosa, però només mirant la gent que per allí hi compra ... ja t'adones que estàs en un altre país, una altra zona, amb nens i nenes que hi passen en sortir d'escola, tots ells amb uniforme i ben clenxats. Un altre país, ja ho he dit. En l'anterior escrit, rememorant les primeres experiències amb això del gran comerç, parlava del Pryca i com va ser la meva primera experiència. Però no m'havia recordat de les experiències de compra en aquells país enmig del Pirineu; o sia, d'anar a comprar tabac i sucre a Andorra. Crec humilment que si dic Pyrenées o Mamut o Andorra 2000, tothom d'una certa edat sabrà de què parlo. I potser amb els noms ens hauran vingut al cap multitud d'anècdotes de compres, algunes de ben estrofolàries: vinga paquets de sucre, cartrons de tabac, formatgets de minibola, aquell formatge del *Sombrero de Copa*, el cafè andorrà. Jo almenys en tinc aquest record, i la sensació angoixant que el món s'acabava, i s'havia de comprar de tot, vinga carros, vinga fato. Més tard, i ja sense aquesta angoixa de compra, m'he permès de fer passejades ben tranquil·les per la zona vella, fugint una mica del tràfec boig d'aquell país. I ara recordo que encara em queden molts racons andorrans de salvatgia per descobrir, i reconec que no he rodat mai per la vall de Sorteny ni per la vall del riu Madriu, i ni tan sols he arribat al santuari de Meritxell; dir això m'obre perspectives de fugida per l'estiu, i un nou article, més pietós i de devocions.

Parlant també de centres comercials ... hi ha també

una altra categoria de gran superfície, que podríem anomenar polígon comercial: un polígon on t'hi trobes grans superfícies especialitzades: el blau i el groc de l'Ikea just a la vora del verd del Leroy Merlin, el vermell d'alguna gran botiga d'electrodomèstics tocant a tants altres colors i marques com se us acudeixen. Havia llegit, preparant un recent viatge al sud de França, que als afores de Narbonne, just en un polígon comercial, hi ha un bufet lliure de l'exquisida, diuen, cuina francesa; diuen els experts que és una experiència ben bonica, tret de la lletjor del polígon. I volia parlar també d'això ... de l'arquitectura dels centres comercials, o de la lletjor dels mateixos. Em refereixo, clar, als grans centres, a aquells que tenen espais oberts, com a places, alguna font, i una mica de detalls arquitectònics per fer allò bonic. I llavors és quan et pots trobar façanes amb detalls lluent, o superfícies totes recobertes de vidres, o jardineres amb plantes de plàstic. La paraula "kitsch" compto que va estar pensada anant a comprar en centres d'aquests. Ja he comentat abans que hi ha excepcions ben interessants com la forma externa i interna de l'Illa Diagonal, o el modern centre de La Maquinista, però insisteixo en com de fàcil pot ser trobar-vos marbres de colors, daurats a dojo i immensitats totalment buides. A la fi, la constatació per més voltes que hi donem, que el que importa és vendre, comprar i que allò rutlli; no importarà si no hi ha bancs per descansar, o si no hi ha fonts d'aigua fresca. Només una bona temperatura i tothom a punt per la quintaessència d'allò que en Raimon retratava tan bé en aquella cançoneta seva: *les botigues ben plenes, les butxaques ben buides. Ai..*

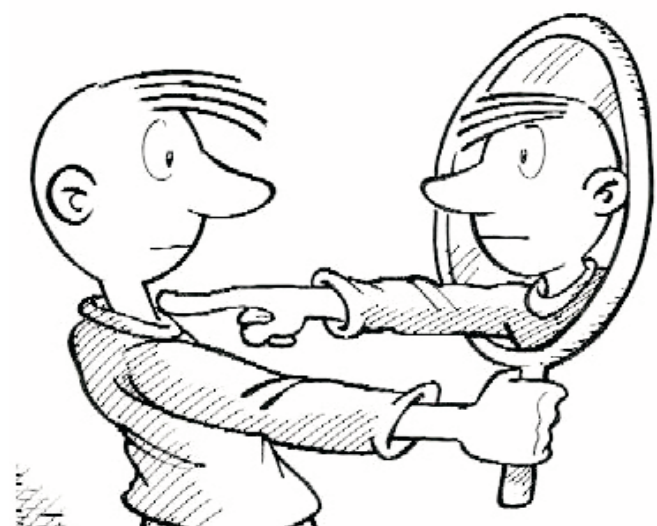
L'Illa Diagonal de Barcelona.

LA RESPONSABILITAT SEMPRE RECAU EN UN MATEIX

Roger Gil Barberà

A finals de l'any 2016, després que FACUA, suposada ONG en defensa dels drets dels consumidors, estirés les orelles a l'ibuprofèn per a nens Dalsy, la premsa va obrir amb els següents titulars: "El polèmic cas dels efectes secundaris Dalsy", "FACUA adverteix dels efectes secundaris de Dalsy" o fins i tot "Suposa Dalsy un risc per a la salut dels infants?".

Després de llegir aquests encapçalaments gens tendenciosos, algú podria pensar que aquest analgèsic infantil és perillós, però no podria estar més equivocat. Anem a pams. Aquest antiinflamatori per a la canalla conté l'additiu E-110, un colorant industrial que s'utilitza en el món de la tecnologia dels aliments per donar un color taronja groguenc.

Aquesta sal inorgànica, entre d'altres, es pot trobar en sucres, flams i mermelades on per cert, la quantitat d'E-110 és notablement superior al polèmic Dalsy. Així doncs, tenint en compte que aquest additiu es troba per a tot arreu, que està socialment acceptat i que l'any 2011 la Unió Europea ja va reduir la quantitat màxima d'E-110 de 25 mil·ligrams per quilogram de producte a 10, ens podríem preguntar perquè FACUA assegura que l'ús d'aquest additiu "pot provocar efectes negatius sobre l'activitat i l'atenció dels nens".

Científicament és difícil contestar per què l'E-110 representa un risc per a la salut dels xiquets si es consumeix amb moderació. Ara per ara, un infant d'uns 9 anys que, segons El Periódico, hauria de pesar més o menys 27 quilograms, podria cruspir-

se gairebé 70 grams al dia d'una mermelada. A més a més, suposant que aquesta confitura tingués el contingut màxim permès d'aquest colorant. De fet, perquè l'E-110 afectés de manera negativa, la criatura hauria de devorar cada dia gairebé el 20% d'un pot convencional d'aquesta suposada mermelada. Per aquesta regla de tres, FACUA també hauria d'advertir als consumidors que menjar més de 7 plàtans al dia podria provocar-te una fallada cardíaca o que beure més de 7,5 litres d'aigua a la jornada podria provocar el coma.

En resum, un consum moderat de Dalsy no hauria de causar problemes de salut, però com qualsevol producte, i el colorant E-110 no és pas una excepció, ingerir-ne en excés podria provocar malestar. Llavors, perquè tan FACUA com la premsa criminalitza aquest additiu? D'una banda, FACUA, com tota organització no governamental, té uns interessos politicoeconòmics regits per la seva font d'ingressos, sigui capital públic o privat. D'altra banda, la premsa amb titulars tendenciosos com els que van utilitzar amb el cas Dalsy buscava vendre. No hem d'oblidar mai que les multinacionals de la comunicació no deixen de ser multinacionals pel simple fet de comunicar.

Aleshores, l'estat d'alarma que vam viure l'any 2016 pel cas Dalsy és culpa tant de FACUA com del quart poder? Jo no hi posaria la mà al foc. M'explico: En un món globalitzat com el que ens ha tocat viure, tothom hauria de ser responsable i crític amb la informació que rep. Avui, amb les eines que tenim, hauríem de contrastar la informació més que mai. Analitzar-la, comparar-la i passar-la pel nostre sedàs per finalment, extreure'n una conclusió. Cal recordar que la responsabilitat tant de l'alimentació com de la informació sempre recau en un mateix.

EXCUSES

ELS PREGONS, ÚS I ABÚS

Cèlia Argllés Andrés

El pregó, aquesta eina de comunicació, tan familiar encara avui en dia per la gent que vivim en pobles petits, va néixer amb la vocació de comunicar temes d'interès general i no habituals a la ciutadania en uns temps i una època en què els mitjans de comunicació eren ben escassos i tecnològicament ben senzills.

Ni la telefonia, fixa o mòbil, ni la televisió, ni evidentment tampoc les noves eines tecnològiques de la informació (internet, wifi, pagina web, whatsapp ...) havien nascut.

L'enginy va estar el motor d'aquest invent qualificat, al meu entendre, de servei públic i de gran utilitat per al veïnat.

He sentit comptar als meus pares, que abans de la implantació del servei de megafonia, l'agutzil, al nostre poble igual que a molts altres, es passejava pels carrers del municipi a difondre notícies d'interès per als veïns i veïnes, i ho feia pregonant darrera el toc estrident d'una trompeta que alertava i reunia els veïns als carrers.

Amb la implantació de la megafonia, la tasca es va simplificar molt, doncs amb una sola crida tot el veïnatge s'assabenta alhora del fet que es difon, això s, cal estar al poble i en un lloc on la difusió sonora sigui bona, sinó no saps pas el què es diu. Actualment, hem fet un pas més, i disposem a part de la megafonia, d'una eina anomenada e-bando que ens permet rebre els pregons a distàncies intempestives, doncs aquests arriben als nostres mòbils per mitjà de les connexions d'internet i wifi a gairebé qualsevol racó del món, només cal tenir instal·lar l'aplicació i tenir connexió a internet. Segurament aquesta senzillesa i practicitat han fet que aquest mitjà cada cop s'usi per a més afers al meu parer inversemblants i fins i tot poc acurats. De la naturalesa inicial de ser un mitjà de servei públic per a difondre temes genèrics que interessin a la població, s'ha passat a una eina que recull

tanta i variada informació que en deforma la seva finalitat.

Està molt bé tenir i disposar d'informació, però els detalls i les notícies que escapen de l'àmbit del pregó haurien d'inserir-se, en tot cas, a la pàgina web de l'ajuntament.

Ja he manifestat en algun ple de l'Ajuntament, aquest afer i he demanat que es reservi l'ús de la veu pública per a aquests **fets que són poc habituals o discontinus** (com poden ser les parades de mercat, actes culturals, talls de subministrament...).

Està al meu entendre fora de lloc que es pregoni, per posar algun exemple, que a la verduleria venen

verdura i que a la peixateria venen peix.

Això ja cau pel seu propi pes!

De la mateixa manera que usar el pregó per a difusió de naixements, bodes i banquets... i altres esdeveniments familiars, tampoc s'escau, per la senzilla raó que hi ha prou dies per trobar-te els veïns i per conèixer aquesta dada i comentar-la.

Diferent és la notícia d'un difunt, ja que si un vol acudir al tanatori o enterrament, per la lògica dels esdeveniments, si no es fa públic de manera immediata molta gent no podrà acomiadar-se'n, ni donar el dol a la família de la persona difunta abans del seu enterrament.

Darrerament, però, assistim a uns pregons que tenen la llargària d'un missal, i no em preocupa tant el nombre de minuts que ocupen sinó el seu contingut.

De fet aquest escrit sorgeix arran del pregó que us transcriu tot seguit amb motiu d'un acte de la Setmana cultural d'enguany:

Dimecres, 25 Abril

A 3/4 de 5, a l'escola, Berenar Saludable pels alumnes, a càrrec d'un grup de dones del nostre poble.

Dones amb fills o sense, joves més o menys, altetes o baixetes, rosses o morenes, de

procedència catalana o no... tant se val, persones amb ganes d'aportar al nostre poble, a la nostra Setmana Cultural, de sumar en lloc de restar, de treballar, en lloc de criticar... El nostre poble no seria tan especial, si no fos per aquestes persones que sempre hi són, quan se les necessita...

Ja d'entrada, la discriminació per qüestió de gènere, em va resultar tan fora de lloc, que no em creia el que estava llegint a l'e-bando. I tot seguit em van sorgir un munt de preguntes, com ara les següents:

A qui convoca aquest pregó? Dones amb ganes de sumar, de treballar, enlloc de criticar? Tot per un berenar saludable! Que no hi poden anar els homes? Potser qui ho va escriure ho va fer pensant que el mot dones inclou els homes també? I les dones que no hi vam anar, estem dins de les que critiquem? criticar no està ben vist per l'equip de govern? O potser el que no toleren és que hi hagi maneres de fer i pensar diferents? La crítica no sempre és pejorativa, sovint és una bona eina

de reflexió.

Aquestes persones que sempre hi són, quan se les necessita... i que jo no sé qui són, doncs no vaig anar al berenar saludable, que de pas sigui dit és un exemple majúscul d'acte cultural, potser les hauríem de conèixer? Més que res per saber quan diferents són de la resta d'artesencs i artesenesques, ja que no sabem si hi van anar **"amb fills o sense, joves més o menys, altetes o baixetes, rosses o morenes, de procedència catalana o no..."** no és més fàcil no posar adjectius i acceptar obertament a tothom, siguin com siguin, vinguin d'on vinguin?

Potser m'he desviat del camí, però el vaig trobar ofensiu i em va molestar, igual que ho va fer a altra gent com ben aviat vaig poder comprovar. Segurament aquest pregó es va fer sense pensar en tots aquests interrogants, però si realment els pregons tinguessin l'ús que els hi pertoca ens estalviaríem molts discursos i alguns disgustos.

L'ART DE VIATJAR (3ª PART)

Joan Ramon París Oró

En els anteriors articles sobre el tema us he comentat com el viatge s'ha convertit en un vehicle transformador per a l'ésser humà. Us recordo que el viatge significa "moviment" i és precisament la necessitat de culminar una activitat primària la que va motivar que l'ésser humà es llancés al descobriment del planeta.

Encara que l'ésser humà mai no avança en línia recta, sinó segons de les seves pròpies contradiccions. Un clar exemple d'això el trobem en la revolució neolítica i la formació d'assentaments estables que va comportar l'adopció de l'agricultura. De fet la vida sedentària va paral·lela a la formació dels primers nuclis urbans, donant per acabada l'època de caçador-recol·lector, la que comporta un constant moviment d'hàbitat.

No obstant això, moltes vegades la necessitat d'explorar o simplement buscar altres llocs que serveixin per reconstruir el món des d'una altra perspectiva, fa que es trenquin les barreres d'aquesta aparent estabilitat per llançar-se a la cerca del desconegut. Així es van realitzar els "grans viatges" guiats per una força interior que ningú no podia aturar.

A la Bíblia, un dels capítols més important i transcendents és el viatge de "Moisés a través del desert a la recerca de la terra promesa". En un llenguatge simbòlic explica la necessitat de les persones per desplaçar-se, i com el moviment es transforma en una "revelació", valuosa eina per superar els propis límits.

Convé recordar que quan el profeta es posa al capdavant del seu poble, no té clar cap a on aniran. És a partir de la travessia del desert, de l'"energia" que rep de l'entorn, que s'anirà revelant gradualment el camí a seguir. Les taules de la llei significarien la rectitud i l'ètica indispensables per a seguir el camí.

En definitiva, el passatge de Moisés demostra la necessitat de canvi, és una aposta de transformació malgrat les penúries i la gana. Els egipcis són la representació d'un passat que, encara que estable, està ple d'insatisfaccions i que no respon a les aspiracions intrínsecament humanes de llibertat.

També en el passatge de l'adoració a Baal es dona a conèixer la lluita interna entre les dues dualitats i el fàcil que resulta inclinar-se pel més còmode. Moisés necessita la solitud per trobar les respostes, que vénen donades per la més pura honestedat. "Sota sou, risc alt, sense cap garantia de tornar" era l'enunciat dels periòdics, quan Ernest Shackleton preparava la seva expedició al pol sud a principis del passat segle. La sorpresa va ser majúscula ja que per 20 places a cobrir es van presentar 260 homes disposats a tot i sense res a perdre. El somni de l'aventura era més important que la pròpia vida.

Es van veure obligats a seleccionar els més qualificats, els quals integrarien el que prometia ser la culminació de les expedicions sobre la faç

de la terra. Representava la continuació natural del colonialisme per les costes d'Àfrica, de Colón i el descobriment d'un nou continent, de la volta al món de Magallanes, de Cook i la irrupció britànica en els mars del sud.

No obstant això, tot es va torçar amb un vaixell perdut en el gel perpetu.

I aquí ve l'interessant de la

història: El simple fet de subsistir, la responsabilitat que tenia el cèlebre aventurer per salvar els seus homes, va obligar a rebutjar el primer objectiu. Ja no era prioritari creuar el pol, que segons les circumstàncies es considerava com una cosa supèrflua, sinó salvar vides humanes. En el viatge, es desenvolupa el sentit de la fluïdesa, la flexibilitat i la tolerància a mesura que la realitat del "present" dicta les seves pròpies normes. No hi ha espais tancats, ni idees fixes, sinó l'obertura cap al món i al creixement personal.

En el meu cas, ja des de la meua tendra infància sentia la necessitat imperiosa de viatjar, de recórrer món. Quan era molt, però que molt petit, colpejava la porta de casa (que encara no sabia obrir) amb ràbia perquè tenia un sentiment innat de sortir al carrer. Plorava de frustració quan no se'm permetia la sortida per qualsevol motiu de salut. Més endavant, em recreava veient els mapamundis d'una vella col·lecció de croms. Així passava el temps veient els contorns de les nacions, la seva

orografia, buscava impacientment les capitals. Quedava fascinat amb noms com Samarcanda, o Tegucigalpa que per a mi evocaven l'exòtic, l'inabastable, la qual cosa traspassava la frontera entre la realitat i el màgic.

Algunes vegades, contemplava una vella fotografia d'un oncle llunyà al qual mai vaig arribar a conèixer. Es tractava d'un rostre amb llargs bigotis, amb la mirada extraviada, lluint un barret de vell explorador. En lletra impresa figurava la paraula Haití, Port-au-Prince, la qual cosa al·ludia a l'altre costat del món, alguna cosa que, en la meua infància, des de casa meua, només podia aconseguir a albirar a través de la imaginació.

Preguntava al meu pare per tal personatge i amb una vaga resposta em deia que era un parent llunyà al qual ja se li havia perdut la pista. En aquell moment m'hagués agradat retrocedir en el temps i recórrer el que quedava de les velles possessions espanyoles (Cuba i Filipines), igual que entaular conversa amb aquells homes barbuts que posaven altivament per ser retratats per a la immortalitat. Vaig anar a una escola catòlica, apostòlica i romana, la qual cosa estava de moda en aquella època. "Els germans" potser perquè veien que el llatí i els salms no eren suficient bagatge per influir en els seus pupils enaltien tot el que estava relacionat amb l'esport. En certa manera, no els faltava raó, ja que en aquella Espanya era una de les poques coses que es podia fer per "sentir-se lliure" de la mediocritat que ens abraçava. Una mediocritat, per cert, que encara existeix en la nostra classe política, tant en l'àmbit nacional com autonòmic. No obstant això, allò de donar-li a la pilota sense solta ni volta, no satisfecia els meus somnis. No obstant això, en aquells llargs cursos d'apostolat, va succeir un fet extraordinari per als ulls d'un nen. Ens van portar a veure una pel·lícula que encara conservo a la memòria. El seu títol és, per qui vulgui veure-la: "El vol de l'au Fènix" i tracta d'uns personatges que sofreixen un accident d'avió i han d'aterrar a la meitat del desert. Els conflictes surten a la llum, amb el fi de preservar la supervivència. Són éssers humans extremadament dinàmics que lluiten per sobreviure en un mitjà que els és hostil. Al mateix temps quan la vida perilla, se senten forts, apegant-se a cada moment que els dona el viure.

A l'escola dels "germans" no tot el professorat era religiós i per sort per a nosaltres hi havia algun professor laic que professava un esperit més liberal. El professor de llatí, era alt, desmanegat, amb aspecte d'esportista. De tarannà obert, ens feia descobrir aspectes del món que en gran part desconexíem.

En una ocasió va parlar de la importància de

conèixer món i com aquella experiència enriquiria les nostres vides. Recordo com a través de les diapositives de la plaça de l'Obradoiro a Santiago, van sorgir, com per "art de màgia", imatges de pelegrins, altars de glòria, o *botafumeiros* capaços de fascinar la mirada d'un adolescent. Tenia clar, que "conèixer món" implicava riquesa, experiència i desenvolupament de la imaginació, sorgia de sobte una senda que desitjava amb totes les meves forces recórrer.

En certa manera, estava una mica fart de l'escola nacional-catòlica que m'havia tocat viure. Em trobava immers en un món tancat, on els noticiaris llançaven consignes que ja no interessaven a ningú. De l'estranger arribaven notícies de la immersió de la contracultura, dels moviments pacifistes, d'una democràcia que semblava ser la millor manera de governar. En definitiva, a la fi dels 60 corrien nous aires pel món, i d'aquest potent corrent que traspassava fronteres amb prou feines arribava al nostre país una lleu brisa.

Excepte alguns pioners, en aquella època eren pocs els viatgers que gosaven traspassar les fronteres de la pàtria. Una gran part dels que vivien a l'estranger eren famílies de refugiats de la guerra que havien hagut de sortir del país per raons inexcusables. El camí de la retirada que va de Molló fins a Prats és una mostra de la penosa travessia que van haver de fer per les muntanyes per fugir de l'exèrcit franquista.

Per tant, encara molt jove, i sense amb prou feines recursos, l'única possibilitat que tenia per fugir de la mediocritat d'aquella vida era anar a una vetusta sala de cinema i fer volar la imaginació. Allí esperava impacientment que acabés el "NODO" de rigor per gaudir de pel·lícules amb aires d'aventura. En "l'home que va poder regnar" dos dels meus actors predilectes: Sean Connery i Michael Caine emprenen una expedició cap a Kafiristan, una terra "sense civilitzar".

Tracta de la història d'uns "perdedors" que anhelaven aconseguir "noves terres", en què els vells somnis d'ànsia, de riquesa i d'aventures es facin realitat. Però els somnis, somnis són i de vegades les aventures no acaben de la mateixa manera a com les havíem somiat.

En el meu primer viatge a Madrid i Toledo amb prou feines amb catorze anys, recordo el descobriment d'un museu que no imaginava tan esplendorós. La meua vista amb prou feines podia aconseguir els nombrosos quadres que penjaven arreu, i que inspiraven la màxima expressió del concepte bellesa. Sí, definitivament, el món era complex, ric i variat tal com expressaven els nombrosos temes que assaltaven la imaginació dels espectadors.

Potser va ser a la ciutat castellana, en la qual els carrers parlaven de l'època medieval, el meu primer instant d'immersió a una època en la qual aquest període històric seguia viu i present.

Somniava amb viatjar com Robinson Crusoe, i de com "la solitud" també pot convertir-se en el millor company de viatge. En aquesta novel·la s'observa com el protagonista és capaç d'adaptar-se a un mitjà que li és hostil, i com l'"exploració del territori" es converteix en un "indispensable guió" que cal seguir al peu de la lletra.

I va ser així com es va reconquerir el món, amb l'èxode massiu d'emigrants que van colonitzar noves terres i que en molts casos van contribuir

a consolidar nacions, a organitzar territoris. En el cas català, ens trobem en un encreuament de camins pel qual han passat nombrosos pobles. País d'"entrada" i "sortida", la seva història ha creat un "imaginari col·lectiu" de tolerància amb l'estrany i àmplia actitud de mires. Cervantes ja ho va escriure al Quixot quan a Barcelona la va definir com a arxiu de cortesia.

L'entrada i sortida de nous vents, ens predisposa al viatge i ens desmarca de l'immobilisme i del tancament d'idees. Desig fervent que entre tots desenvolupem, un innat esperit de viatger, d'aquesta manera tractarem a l'estrany igual que ens agradaria ser tractats a l'ample món.

LA LLENGUA, PORTA DEL SEXISME. ORÍGENS

Eulàlia Solà Miró

La violència verbal, psicològica, sexual o física contra la dona és un tema de rabiosa actualitat, dissortadament. Vuits assassinades a Catalunya, quaranta-sis a l'estat espanyol, durant el 2017; una de cada tres dones pateixen violència de gènere al món, segon l'ONU.

Sovint ens hem preguntat què impulsa les diferents cultures existents d'arreu a discriminar i violentar la dona. Violència present en totes les capes socials i encara en països força evolucionats. Ens preguntem definitivament, quan deixaran d'haver-hi víctimes per raó de gènere?

En quin moment concret de la història de la humanitat es va començar a crear aquesta actitud de dominació? L'antropologia ha estudiat aquest fenomen i se'n pot treure dades ben curioses relacionades amb la biologia intrínseca de cada sexe, la distribució de les tasques sexo-biològiques, el valor sociocultural que se'ls atorga etc. I és el llenguatge des dels seus orígens l'encarregat de transmetre i ensenyar aquestes tasques, aquests valors i actituds

Segons M. Jesús Buxó, "*la neuroendocrinologia ha desvetllat el fet que les hormones sexuals, ja abans del naixement, afecten d'una manera específica el modelatge dels circuits neuronals de l'hipotàlem, acció que determina diferències lligades al sexe i al sistema nerviós central. La diferenciació bioquímica afecta el procés de maduració del*

cervell així com la mielinització" la mielinització és el procés d'adquisició de mielina per les fibres nervioses, necessària per al seu funcionament. *Això produeix diferències en l'adquisició de les funcions cognitives com la verbal o les de relació social. Els nivells hormonals de l'home afavoreixen l'agressivitat i l'organització de certs comportaments com la caça i la guerra, mentre que les estructures i els nivells hormonals de la dona col·laboren en els desenvolupament de comportaments més sedentaris i afavoreixen la criança i la socialització*(1) (32)

Segons aquestes teories no ens ha d'estranyar que el naixement del llenguatge o protollengua inicial, estigui relacionada amb la tasca socialitzadora i de criança de la dona. "*el primer context en què la protollengua es va mostrar adaptativa fou a partir de la relació entre mare homínida i la seva prole*" (2) p.35 ja que, a més, el cervell de la dona presenta en la part esquerra –zona de la parla- un grau més alt de mielinització als dos anys, mentre que el dels nens s'ha d'esperar als cinc anys. Així doncs el cervell de les nenes sobresurt en tests relacionats amb el comportament lingüístic i de caràcter relacional, dependents del context i la socialització, i el dels nens en les habilitats espacials i en els estils cognitius de caràcter analític i independents del context, també en la capacitat d'establir relacions

entre fets teòrics i símbols matemàtics. Aquestes teories respecte a les capacitats d'ambdós sexes s'han d'entendre de manera genèrica i no exclusiva perquè depenen també d'altres factors: la diferència d'oportunitats de cara als aprenentatges, les expectatives relacionats amb els rols sexuals, la identificació amb els progenitors, els trets de personalitat, l'educació en la pau i el respecte... Per tant, algunes d'aquestes influències minvaran les diferències mentre altres les accentuaran. En tot cas no ens haurien de dur a valorar cap dels dos sexes per damunt de l'altre. Així i tot, l'anàlisi i l'estudi de societats i cultures de tots els temps i en variats camps, ens porten a la conclusió que la majoria de cultures són patriarcals i competitives, han donat més valor als rols masculins i, conseqüentment, hi ha hagut, des de sempre, un intent de subordinar i minimitzar el paper i les funcions socials de la dona respecte l'home. Qualsevol tasca desenvolupada per una dona- i especialment les que tradicionalment se'ls assigna (familiars, cuidadores etc.)- seran feines de segona fila, però si les fa un home passen a tenir més relleu i prestigi (modistes, cuiners, perruquers...) L'home s'ha atribuït a si mateix el paper de "rei de la creació", des de la religió, passant per la ciència, les arts, les lleis o la valoració de les feines familiars i socials, i és que "el mateix poder que li dóna la força física i la conseqüent tasca protectora del grup, fa que aquest passi a controlar i normar els sistemes simbòlics de les cultures" (3) (65) d'aquesta manera s'eternitza en el poder *in secula seculorum*; és més, la dona, educada dins la cultura androcèntrica, hi participa i molts cops la defensa, per tant la perpetua. És com qui veu el món per un forat i no s'adona que la seva mancança no és d'origen, sinó de perspectiva.

Sabem que el llenguatge és el monocle a través del qual observem el món. A través del llenguatge aprehenem el món, l'introduïm al nostre conscient i inconscient amb les actituds, valors...propis de cada cultura. El llenguatge, per tant, és el vehicle que ha contribuït a mantenir l'hegemonia masculina, a través de la qual entenem els sistemes simbòlics i culturals que tenen la funció de perpetuar la asimetria de la relació home-dona. Aquests sistemes simbòlics són els tabús, els mites i les normes de caràcter costumista i moral, els quals s'han infiltrat en tots els camps del saber i de l'estar en el món a través del

llenguatge. Es igual si aquests sistemes simbòlics ens arriben en forma de refranys, frases fetes, frases de renom, cançons, acudits, definicions de diccionaris, les tradicions culturals que ens han explicat o la mateixa estructura de la llengua. Són projeccions de l'inconscient profund de la cultura andrògina, temerosa de perdre el seu estatus de poder. Només que ara, des d'aquí, havent destapat tantes vegades la caixa de pandora, el darrer 8 de març a través de contundents manifestacions com mai s'havien vist, ja va sent hora de cercar la simetria entre tant desajustament. Caldria començar per fer evident l'ús sexista del vocabulari i de la mateixa estructura de la llengua. Prova d'això és que avui ja hi ha persones, sobretot dins del camp de la docència, la política i els mitjans de comunicació...que en els seus diàlegs, discursos etc utilitzen amb normalitat ambdós gèneres (dones i homes, nens i nenes, pares i mares...) o paraules genèriques (els drets de les persones en comptes dels drets de l'home...). És un llenguatge més inclusiu, però no és suficient. La gramàtica té camps poc explorats i avui encara interdits sobre la paritat en aquest tema. Si us sembla en un proper article ens hi entretenim. Val la pena d'entendre sota quines formes verbals es cola l'androcentrisme el qual ens porta a valorar de manera no igualitària tots dos gèneres i el seu paper en el món. El paper i la visió de la dona ha quedat des de sempre en segon terme i és evident que, cada cop més, el caràcter socialitzador i conciliador de la dona amb tots els seus valors és més necessari que mai.

Eulàlia Solà.

Notes:

- (1) BUXÓ, M. Jesús: *Antropologia de la mujer. Cognición, lengua e ideología cultural* Ed. Anthropos. Editorial del hombre p. 32.
- (2) obr. cit. pàg. 35.
- (3) obr.cit. pàg. 65.

Connecta't al català!

Full informatiu del Servei Comarcal de Català del Segrià/4

150 anys del naixement
100 anys de la *Gramàtica Catalana*

Pompeu Fabra

L'any 2018 està dedicat a commemorar la figura i l'obra de Pompeu Fabra. Així ho va acordar el Govern de Catalunya a l'agost passat per celebrar els 150 anys del naixement del lingüista i gramàtic català més il·lustre i els 100 de la publicació de la *Gramàtica catalana*. Pompeu Fabra és una de les personalitats Més importants de la Catalunya del segle XX. En opinió de Josep Pla, simplement, la més important. Per què? Perquè va aconseguir, de manera explícita i indiscutible, realitzar una obra d'abast col·lectiu a la qual es va adherir tot el país. La codificació lingüística de Pompeu Fabra és el signe extern més clar de la unitat i cohesió de la Catalunya d'avui.

El jove Pompeu Fabra va integrar-se al col·lectiu que impulsava la revista l'*Avenç*, un grup d'intel·lectuals que aspirava a convertir el català en una llengua nacional: una llengua que identifiqués una literatura autònoma en pla d'igualtat amb les altres literatures europees, i que fos el suport d'una cultura rica, no subordinada, que s'obris a Europa i al món sense la interposició del castellà.

Pompeu Fabra

Amb una preparació tècnica com a lingüista que ningú més posseïa llavors a Catalunya, i amb la visió justa del que significa fixar un model lingüístic de referència, Fabra va saber materialitzar el projecte que el país perseguia: posseir un codi formal funcional, modern i autònom. Les tres fites principals d'aquest projecte van ser les Normes ortogràfiques (1913), la gramàtica (1918) i el diccionari (1932).

Durant l'any s'organitzen diverses activitats en memòria i reconeixement al Mestre i la seua obra, i que siguin també estímul per reforçar la vitalitat de la llengua i la projectin amb força cap al futur: exposicions, conferències, monòlegs, presentacions, obres de titelles...

Amb motiu de l'**Any Fabra**, l'Agrupació Cultural *La Femosa* té previst organitzar una conferència per commemorar aquesta efemèride.

Les 10 paraules més boniques del català
Xiuxiuejar, aixopluc, caliu, tendresa, llibertat, moixaina, amanyagar, enraonar, ginesta, atzavara

En el marc de la Capital Europea de la Cultura 2018 que se celebra a la ciutat neerlandesa de Ljouwert, l'ONG Afuk (organització promotora del frisó) ha tingut la iniciativa que les comunitats lingüístiques petites i mitjanes d'Europa i la seua cultura en siguin les protagonistes. Entre altres activitats, s'exposaran les 10 paraules més boniques d'idiomes diversos al Pavelló de les Llengües. Amb l'objectiu de triar les 10 paraules més boniques del català, la Direcció General de Política Lingüística va recollir propostes de paraules a través de Twitter. El #RepteFabra# convidava a fer-ho del 26 d'abril al 3 de maig. Del 4 al 7 de maig es va fer la tria final per votació popular. Mes de 10.000 persones van participar en la tria.

Servei Comarcal de Català del Segrià-Centre de Normalització Lingüística de Lleida
segria@cpnl.cat www.cpnl.cat C. del Canyeret, 12 25007 Lleida Tel. 973 05 48 00

I ÉS QUE ARRIBO TARD QUE TINC PRESSA

M. Assumpció Cornadó Lladó

Arribo tard a la platja
on el sol s'esbulla
entre els llençols de sorra
que s'enduen les onades.

Arribo tard al ball,
al tast d'uns nous llavis
i a escodrinyar que hi ha
més enllà de la pell.
Arribo tard a obrir la porta
de l'ocell engabiat
que esgota els somnis
que el cor canta.

Arribo tard
a llençar la clau del temps
per a cloure nits en blanc
que clivellen les mirades.

Arribo tard al deliri
que inflama la raó
i als tactes prohibits
que s'amaguen al coixí.

Arribo tard a gronxar
un úter de somnis
i a cantar-li una cançó
a un fill imaginari.

I és perquè arribo tard
que tinc pressa de viure
i de reviure tot allò
que de tu em va encisar.

Tinc pressa per viatjar
agafada de la teva mà
alliberant el llastre
que em pot fer naufragar.

Tinc pressa per enfilat converses
sobre llits de plomes verges
fins que s'esgoten les paraules
i regalimen les tendreses.

Tinc pressa per fer l'amor
com una partença
que val per tot un passat
que s'adorm en silenci.

Tinc pressa per buidar el meu cor,
com el núvol després de la tempesta
i d'empassar-me a glops
la saba del teu cos.

UN EXTRATERRESTRE ENS VISITA. L'HYDRA (CONTE. PART 3)

Juan Antonio Lucena Centella

Els representants dels centaurs van demanar a Hawking que anul·lés el seu programa d'enviar milers de micro naus a Alfa Centauri Bb, a canvi, ells, ajudarien al planeta Terra. Van proposar emportar-se cap a Alfa Centauri Bb a tots els diablons, ja que la seua curta edat i un cervell encara per omplir seria ideal per als seus propòsits.

La idea era emportar-se'ls per aplicar-les uns sistemes, que para ells ja eren antiquats, d'aprenentatge de totes les branques del coneixement. Havien de recórrer als terraquis de curta edat donat que els adults no servien perquè el seus cervells estaven massa contaminats. No solament transmetrien coneixements científics sinó també uns valors que els ajudarien a fer un planeta més homogeni en tots els sentits.

La proposta dels centaurs va arribar als pares dels diablons la negativa va ser contundent "no". Els pares es negaven a deixar viatjar als seus fills a un planeta tan llunyà i que experimentessin amb els seus cervells.

—Estem davant d'una oportunitat immesurable. Si deixen vostès que els seus fills viatgen a Alfa Centauri Bb la humanitat donarà un pas de gegant en tots els àmbits: podrem eliminar la fam de món, eliminarem la injustícia, les desigualtats, a part dels innombrables avenços científics. Sisplau! no avorreu aquesta oportunitat —l'ordinador d'Hawking havia traduït els moviments del pòmul dret del científic. L'única manera que tenia per donar ordres a l'ordinador era a través de l'únic múscul que bellugava del seu cos.

La intervenció de Stephen Hawking va ser decisiva perquè els pares i mares dels diablons acceptessin la proposta dels centaurs, però, amb la condició que ells acompanyarien als seus fills. Els centaurs, per la seua capacitat telepàtica, no eren aliens a les discussions dels tres mandataris mundials i els seus generals en una de les tendes

de campanya habilitada per acollir-los:

— Aquests extraterrestres han envaït el nostre planeta i encara volen ficar condicions. Jo sóc partidari de detenir-los —el president Putin, encara rabiós, va proposar als altres mandataris.

d'uns tira i arronsa, va guanyar la proposta del president Putin. Havien decidit no deixar marxar la nau dels centaurs i pensaven arrestar-los a tots, mandataris i tripulants. Que poc es podien imaginar els tres mandataris mundials que s'estaven enfrontant a unes forces d'uns poders inimaginables per ells.

Els dos mesos que van tardar en arribar els

centaurs d'Alfa Centauri Bb, els mandataris mundials van formar una coalició militar i van mobilitzar tot l'armament disponible per poder-les fer front. A tots els aeroports militars d'Espanya havien aterrat multituds d'avions de combat i l'aeroport del Prat de Barcelona va acollir 500 avions de la coalició mundial. El planeta Terra s'havia preparat per enfrontar-se als centaurs. Quan la proposta dels centaurs, d'emportar-se els diablons i els seus pares, va arribar als mandataris mundials encara van tenir més motius per reforçar la proposta de Putin:

–*Està decidit, els arremtem a tots!* –el president Putin, definitivament, va agafar el comandament. D’Alfa Centauri havien sortit cinc naus cap a la Terra, l’única que va aterrar van ser la dels seus mandataris, les altres quatre estaven esperant en l’exosfera de l’atmosfera terrestre a uns 600 km. de la Terra. De la nau que va aterrar a Artesa de Lleida van sortir les ordres perquè baixessin, les altres quatre a la Terra, per intentar dissuadir als mandataris terraquais de les seues intencions. Vint minuts van tardar aparèixer les quatre naus centauris al cel. No van tardar a respondre la coalició mundial i multitud d’avions de combat volaven el cel d’Artesa de Lleida, neguitosos per actuar. Numèricament la desproporció era descomunal, quatre naus centauris contra mil avions de combat dels terraquais. El centauris tenien controlat tots els aspecte d’un possible enfrontament amb el terraquais, amb una nau tindrien suficient. La velocitat dels seus canons làser era 100 vegades més ràpida que els míssils dels avions de combat i tardaven mil·lèsimes de segon en detectar un míssil enemic. La coalició mundial no tenia cap opció però els prepotents i orgullosos mandataris mundials no es tirarien enrere.

–*Facin foc!* –va ser l’ordre del cap dels generals. La batussa havia començat. Multitud de míssils sortien dels avions de combat de la coalició mundial, un segon després els canons làsers de les naus centauris sortien de les seues panxes per fer miques els míssils de la coalició. L’explosió que es va produir al cel va ser esfereïdora. Un núvol espès i gegant ho va enfosquir tot. Els 3 milions de persones concentrades als voltants d’Artesa de Lleida van córrer espaordides. A molts avions de combat els seus míssils els havien petat als morros i les seues restes queien a terra. Les informacions que arribaven als mandataris mundials eren confuses, el cel encara estava enfosquit pel combat i els resultats de l’encontre eren contradictoris. Finalment el cel es va aclarir i van aparèixer les quatre naus centauris intactes i els avions de combat havien estat tots abatuts.

Els 3 milions de persones expectants per l’arribada dels centauris havien fugit. Es veien restes d’avions de combat per tot arreu; des de Balaguer pel nord, fins Tarragona pel sud. Tots els bancals d’Artesa de Lleida estaven plens de restes i els més malparats van ser lo Manolo del Barrau, l’Emilio

el Blanco i lo Silvestre perquè les seues granges van quedar destruïdes per la caiguda dels avions abatuts.

Mai en tota la història de la humanitat, en tants pocs segons, havien passat tantes coses. Els tres mandataris mundials van oferir al president de l’Assemblea Global dels centauris, la rendició total i sense condicions. Dies més tard va sortir un número especial de La Femosa* amb un article únic, titulat: “Un extraterrestre ens visita”. Els autors de l’article l’Adolf Costafreda i el Felip Gallart van treballar dia i nit per acabar-lo. L’article explicava, amb tot detall, el que havia passat aquells dies a la població d’Artesa de Lleida, enriquit amb multituds de fotos que, des de el poble, havien pogut fer el Josep Maria, el Bep, la Maria dels Àngels i el Ramonet. No es va poder resoldre l’entrellat de com havia arribat l’Hydra a la Terra, els centauris sempre ho van mantenir en secret. La premsa mundial es va fer ressò d’aquest article i va ser reproduït pel diaris i revistes més importants del món.

La sortida dels diablons i els seus pares, acompanyats de Stephen Hawking, cap a l’espai seria un fet. El viatge a Alfa Centauri Bb duraria 2 mesos i recorrerien més de 40 bilions de km. En cap cap dels membres de l’expedició dels terraquais cabia la possibilitat de no tornar a la Terra.

L’1 de desembre de 2015 sortiria la nau dels centauris mandataris cap al seu planeta, acompanyada de les altres quatre. Els 3 milions de persones, després del sotrac que els havia provocat l’enfrontament, van tornar aparèixer. No es volien perdre la sortida de les naus. Als pares se’ls havia explicat amb detall tota l’operació i el destí que esperava als seus fills. Els diablons rebrien uns coneixements que després aplicarien en la Terra. Acabat tot el programa d’ensenyament proposat pels centauris, els diablons més petits deixarien l’escola per passar directament a la Universitat i els més grans passarien directament al diferents camps de la investigació, dirigint a tots els científics de la Terra. El seu coeficient intel·lectual, quan tornessin d’Alfa Centauri Bb, seria de 300 i els seus valors canviarien radicalment.

Nota

*La Femosa és una revista bimensual de caràcter local

CRÒNIQUES DEL CF ARTESA DE LLEIDA

Oriol Liarte Torrelles

CF ARTESA DE LLEIDA 1- UE BALÀFIA 4 (25-02-2018)

Derrota de l'Artesa on els locals van anar de més a menys. Primera part seriosa dels blanc-i-blaus que van plantar cara a un organitzat Balàfia. Els visitants portaven el domini del joc, però no eren capaços de crear ocasions de gol, gràcies al gran treball defensiu dels locals. Tot i això, en una jugada per banda dreta, els davanters del Balàfia aprofitaven un mal refús del porter per marcar el 0-1. L'Artesa no es va rendir i va aconseguir l'empat en una jugada de picardia, on van sacar ràpid una falta per deixar sol a Kiko Castro, que defineix a plaer contra el porter rival. D'aquesta manera, s'arribava a la mitja part amb un empat al marcador. Només començar la segona, el Balàfia va donar un cop dur als d'Artesa, marcant l'1-2, en una jugada que la defensa refusa a la frontal i un dels jugadors del Balàfia ajusta la pilota al pal. Aquest gol va minvar la moral dels locals, i el 1-3 ho va rematar. En una nova jugada per banda dreta, l'extrem arriba a línia de fons i dona una passada de la mort que els davanters visitants aprofiten per enviar la pilota al fons de la xarxa. Els blanc-i-blaus van seguir, creant alguna ocasió de perill que malauradament no van poder transformar. Finalment, el Balàfia sentenciava el matx amb l'1-4 definitiu.

F Artesa de Lleida: D. Requena, O. Liarte (O. Mor), S. Puertas, I. Borrell, Ò. Márquez, M. Rodríguez, E. Liarte (J. Liarte), M. Iglésias (M. Porqueras), F. Castro, G. Palou i K. Vásquez (D. Carrera).
UE Balàfia: A. Ocaña, F.J. Tomàs (A. Cano), Mamadou, I. Barbero, A. Fernández, D. Tomàs (M. Sahanoko), B. Monturiol, A. Clavero, Ch. Fernández (A. Boned), A. Navarrete (Ch. Espinosa) i S. Diobitti.

Jugada a l'àrea de l'UE Balàfia.

AF LES 0 - CF ARTESA DE LLEIDA 2 (03-03-2018)

Importantíssima victòria dels d'Artesa a la Vall d'Aran en un partit ben treballat. A la primera part, els visitants van sortir a guanyar, mitjançant un joc directe, aprofitant l'agilitat dels davanters. Els locals, sortien bé a la contra, però no acabaven de finalitzar les jugades. En una passada bombejada, Marc Rodríguez controlava i definia amb un tir ras per obrir el marcador amb el 0-1. Tot i anotar, els d'Artesa van baixar el ritme amb una relaxació que va donar vida als del Les. A la segona part, els locals es van bolcar a l'atac, aconseguint més arribades a l'àrea rival que a la primera. Això va provocar desajustos defensius dels del Les, que l'Artesa no acabava d'aprofitar per sentenciar. El partit va romandre obert fins a les acaballes del matx, quan Guillem Palou aprofita una passada a l'espai per marcar el 0-2 definitiu.

AF Les: E. Horta, R. Folgar, H. Moreno, Ch. Valiente (J. Peredo), S. Arroyo (X. Lanza), J. Oreiro (P. Arjo), C. Zalazar, R. Annett, J. Pellicer (E. Valentín), R. Rella i M. Simois.

CF Artesa de Lleida: O. Mor, O. Liarte, Ò. Márquez, I. Borrell, M. Rodríguez, E. Liarte, M. Iglesias, D. Carrera, Carlitos (J. Liarte), F. Castro (M. Porqueras) i G. Palou.

CF ARTESA DE LLEIDA 0 - CE BENAVENT 1 (11-03-2018)

Derrota a casa dels d'Artesa en un partit molt igualat. A la primera part va ser quan es va fer més evident aquesta igualtat, amb repartiment d'ocasions de gol en els dos bàndols. El Benavent disposava d'ocasions clares per obrir el marcador, amb diversos 1 contra 1 amb el porter local. L'Artesa aprofitava les segones jugades després de la pilota parada, per crear perill a l'àrea rival. Tanmateix, cap dels dos va trencar l'empat i es va arribar al descans amb el 0-0. A la segona part, el Benavent es va mostrar més decidit a endur-se el partit, arriscant més en atac. D'aquesta manera va arribar el gol, en una jugada a pilota parada, on un dels davanters visitants remata la pilota al fons de la xarxa. A partir d'aquí es van canviar els rols, i l'Artesa es va convertir en l'equip que portava el ritme del partit, apostant per un joc directe. Tot i aquest esforç, els locals no van poder transformar cap ocasió per empatar el matx, i van acabar perdent.

CF Artesa de Lleida: R. Abelló, O. Liarte (O. Mor), S. Puertas, Ò. Márquez, M. Rodríguez, E. Liarte, M. Iglésias, J. Liarte (D. Carrera), F. Castro, G. Palou i K. Vásquez (M. Porqueras).

CE Benavent: D. Díez, A. Jové, J. de la Cruz (A. Subire), J. Mas, N. Arrob, O. Teixiné (H. Requena), J. Rey (P. Faye), Ch. Bounoua, A. Soliz (M. Yuste), I. Oliveira i S. Marchante.

CF PARDINYES 3 - CF ARTESA DE LLEIDA 1 (18-03-2018)

Victòria clara dels locals davant l'Artesa. Primera part igualada, amb ocasions en els dos bàndols. El Pardinyes va ser més efectiu i va marcar l'1-0, a través d'una pilota refusada que queda morta a la frontal. A partir d'aquí, els locals es van relaxar i els d'Artesa van disposar de l'ocasió més clara de la primera, tot i que no van poder transformarla. A la segona, els visitants van arriscar i van anar a pel partit. Aquest esforç es va veure frustrat en encaixar el 2n gol, mitjançant una falta lateral. A les acaballes del partit, va arribar el tercer del Pardinyes, a través d'un gol olímpic. El partit ja feia estona que estava trencat, amb constants anades i tornades. Això va significar ocasions de gol pels dos equips. En una de les últimes, l'Artesa va aconseguir el gol del honor, a través d'una passada a l'espai per Eloi Liarte, que defineix davant el porter rival.

CF Pardinyes: F. Capdevila, A. Aparicio, J. Avomo (A. Villegas), G. Prades (H. Gumaneh), A. Rodríguez (J. Torres), S. Sisawo, S. Rico, F. Torres, D. Tejedor, J.C. Romero i J.A. Casals (D. Oliva).

CF Artesa de Lleida: R. Abelló, O. Mor (F. Castro), S. Puertas, Ò. Márquez, I. Borrell, M. Rodríguez (M. Porqueras), J. Liarte (O. Liarte), M. Iglesias, E. Liarte, G. Palou i K. Vásquez.

CF ARTESA DE LLEIDA 0 – CF SUDANELL 3 (25-03-2018)

Victòria del Sudanell amb resultat injust per l'Artesa. Primera part amb igualtat màxima, amb poques ocasions pels dos equips. Al minut 20 va arribar el 0-1, en un xut que rebota als defenses de l'Artesa

i la pilota rebota al pal i entra dins la porteria. Els locals no es van rendir i van crear l'ocasió més clara de la primera, a través d'una falta. A la segona, l'Artesa va sortir a per la remuntada, i les ganes es reflectien en el bon joc. Els blanc-i-blaus arribaven a l'àrea rival combinant, però faltava l'encert final. El Sudanell va ser més efectiu i va castigar els locals amb el 2n gol. Aquest cop va enfonsar un pèl els ànims, però l'Artesa seguia creant ocasions clares, novament, sense endur-se el premi del gol. A les acaballes del matx, els visitants van marcar el 0-3 definitiu en un xut de falta. L'Artesa va poder marcar el gol del honor en una jugada trenada, però la pilota es va estavellar contra el pal.

Resultat enganyós en un partit on l'efectivitat del Sudanell va enfonsar un Artesa valent, però poc efectiu de cara a porta.

CF Artesa de Lleida: R. Abello, O. Liarte, S. Puertas, Ò. Márquez, I. Borrel, M. Rodríguez, E. Liarte (O. Mor), M. Iglesias, M. Porqueras (K. Vásques), Castro i G. Palou.

CF Sudanell: R. Fornós, H. Láinez (I. Cerdà), A. Minobes, P. Estopà, D. Gil (R. Garcla), R. Calvo (J. Puig), D. Sentís, S. Hernández, S. Salvany, D. Bosch i S. Ortega.

Jugada a l'àrea del Sudanell.

LA GRANJA D'ESCARP 2 -CF ARTESA DE LLEIDA 1 (08-04-2018)

Victòria per la mínima dels locals en un partit intens i igualat. A la primera part, els dos equips van proposar un joc directe. La Granja creava perill a les segones jugades, mentre que l'Artesa aprofitava alguna contra per aproximar-se a l'àrea rival. En una passada a l'espai, un davanter de la Granja defineix l'1 contra 1 amb el porter visitant, marcant el 1-0. Amb aquest resultat s'arribà a la mitja part. A la segona, l'Artesa va jugar la pilota, creant jugades de perill. En una jugada per banda que acaba en centrada va arribar el gol dels visitants. Després d'un primer xut dels d'Artesa, la pilota acaba als peus de Marc Rodríguez, que rebenta la pilota al fons de la xarxa, empatant el matx. Tot seguit l'Artesa va poder sentenciar, però no va ser capaç de transformar una clara ocasió de gol. La

Granja no va perdonar, i a través d'un penal va marcar el 2-1 definitiu. Els blanc-i-blaus no es van rendir, i llavors van tenir les ocasions més clares del partit, tot i que les van malbaratar.

La Granja d'Escarp: O. Fernández, E. Fernández, J. Montull (P. Capsi), A. Campo (I. Bucinschi), G. Agustí, A. Castelló, D. Morell (Ò Tejedor), A. Obiol, I. Pérez (V. Bucinschi), P. Soler i R. Macià (Ò Teixidó).

Artesa de Lleida: S. Costa, O. Liarte, Ò. Márquez, I. Borrell, M. Rodríguez, E. Liarte (O. Mor), M. Iglesias (M. Porqueras), A. Rios (J. Liarte), F. Castro, G. Palou i K. Vázquez.

CF ARTESA DE LLEIDA 2 - CF VILANOVA DE LA BARCA 1 (15-04-2018)

L'Artesa torna a guanyar a casa amb una victòria treballada. Els locals van iniciar el matx portant la possessió de la pilota. Ben aviat, en una passada a l'espai, la defensa visitant va cometre penal a Kevin Vázquez. El propi jugador va ser l'encarregat de transformar-lo, avançant l'Artesa en el marcador. Llavors els locals es van relaxar i el Vilanova va aprofitar-ho per crear ocasions de perill. Aquestes van ser malbaratades per la defensa i grans aturades del porter de l'Artesa. Abans d'arribar a la mitja part, l'Artesa va disposar de més ocasions per sentenciar, però no es van aprofitar. A la segona, el Vilanova va avançar les línies i va aconseguir més ocasions de gol, que el porter local atura. Quan l'Artesa estava en els pitjors moments, va arribar l'empat dels visitants, a través d'una sacada de banda, que el davanter controla i remata davant l'àrea petita. Era l'1-1 i quedava menys de quinze minuts per acabar el matx. Els jugadors de l'Artesa van creure en la victòria i la van aconseguir, en una pilota penjada que queda morta a peus de Marc Iglesias, que envia al fons de la xarxa, establint el 2-1 definitiu.

CF Artesa de Lleida: S. Costa, S. Puertas, Ò. Márquez, I. Borrell, M. Rodríguez, E. Liarte, M. Iglesias, J. Liarte, F. Castro, G. Palou i K. Vázquez.

CF Vilanova de la Barca: P. Carreras, Ch. Villalonga (G. Moreno), M. Encinas (Laurentiu), J.J. de Castro, À. Romero (M. Zaroual), R. Pujol, J. Ortega, O. Escola, A. Garcia (I. Vidal), A. Semís i A. Nieto.

CF ROSSELLÓ 3 - CF ARTESA DE LLEIDA 1 (22-04-2018)

Victòria dels locals davant un Artesa perillós, però poc efectiu. El partit va començar amb els dos equips jugant directe, tot i que els visitants utilitzaven possessions més llargues abans d'arribar a l'àrea rival. El bon joc va proporcionar a l'Artesa ocasions clares de gol, que no van poder ser transformades. En un desajust defensiu, els locals centren la pilota

que remata el davanter a plaer, per enviar-la al fons de la xarxa i anotar l'1 a 0. Era la primera ocasió clara pel Rosselló, ja que l'equip de l'Artesa estava ben col·locat i no deixava opcions. Tot i això, uns minuts després va arribar el segon dels locals, mitjançant un xut fort i col·locat de fora l'àrea. Els blanc-i-blaus van seguir amb el mateix joc, i novament aconseguien arribar amb perill a l'àrea rival. Tanmateix, va faltar un pèl de confiança i sort per poder marcar. A la segona, els locals van proposar un joc defensiu, utilitzant la contra per crear perill. L'Artesa ho va aprofitar i va avançar línies, però la sòlida defensa del Rosselló no va permetre marcar. A les acaballes del matx, en una jugada per banda dreta on l'extrem de l'Artesa se'n va per velocitat, la defensa local li fa penal. Aquest va ser transformat per Oscar Marquez. Quedava poc temps i els visitants van arriscar per buscar l'empat. Finalment, va arribar el 3-1 definitiu, en una contra del Rosselló.

CF Rosselló: J. Calleja, O. Carrió, J. Tomàs, J. Nañeres, A. Abad (J. Mayoral), G. Domingo, M. Gorgues, I. Fusté (J. Tena), A. Català, J. Guia i A. González.

CF Artesa de Lleida: S. Costa, S. Puertas, Ò. Márquez, I. Borrell, M. Rodríguez, E. Liarte (O. Mor), M. Iglesias (M. Porqueras), J. Liarte (A. Rios), F. Castro, G. Palou (Carlitos) i K. Vázquez.

Dues jugades del partit CF Rosselló-CF Artesa.

Classificació general

EQUIP	Casa								Fora												
	PT	J	G	E	P	GF	GC	PT	J	G	E	P	GF	GC	PT	J	G	E	P	GF	GC
1 Alcoletge	68	29	21	5	3	82	22	30	15	9	3	3	35	17	38	14	12	2	0	47	5
2 Balàfia	62	29	19	5	5	76	34	30	14	9	3	2	36	17	32	15	10	2	3	40	17
3 Alguaire	61	29	18	7	4	71	31	30	15	9	3	3	31	17	31	14	9	4	1	40	14
4 Sudanell	60	29	18	6	5	66	32	28	15	8	4	3	33	13	32	14	10	2	2	33	19
5 Puigvertenc	60	29	18	6	5	56	25	33	14	10	3	1	28	7	27	15	8	3	4	28	18
6 Pardinyes	52	29	16	4	9	59	40	24	15	7	3	5	31	27	28	14	9	1	4	28	13
7 Rosselló	46	29	14	4	11	57	59	26	13	8	2	3	33	23	20	16	6	2	8	24	36
8 At. Almacelles	43	29	13	4	12	54	52	30	14	10	0	4	35	21	13	15	3	4	8	19	31
9 Soses	42	29	12	6	11	63	51	17	15	4	5	6	32	28	25	14	8	1	5	31	23
10 Granja d'Escarp	39	29	11	6	12	52	59	23	15	7	2	6	28	26	16	14	4	4	6	24	33
11 Benavent	37	29	11	4	14	48	52	22	15	7	1	7	29	21	15	14	4	3	7	19	31
12 Vva. Barca	37	29	10	7	12	55	63	24	15	7	3	5	28	25	13	14	3	4	7	27	38
13 Alcanàs B	36	29	10	6	13	69	85	20	14	6	2	6	44	51	16	15	4	4	7	25	34
14 Alpicat B	33	29	10	3	16	63	59	18	15	6	0	9	40	28	15	14	4	3	7	23	31
15 Artesa Lleida	23	29	6	5	18	37	52	14	14	4	2	8	18	20	9	15	2	3	10	19	32
16 Aitona	19	29	4	7	18	30	63	10	14	2	4	8	16	28	9	15	2	3	10	14	35
17 Les	11	29	3	2	24	29	109	11	14	3	2	9	17	49	0	15	0	0	15	12	60
18 Magraners	9	29	2	3	24	33	112	9	15	2	3	10	18	50	0	14	0	0	14	15	62

MOTS ENCREUATS

Miquel A. Navarro

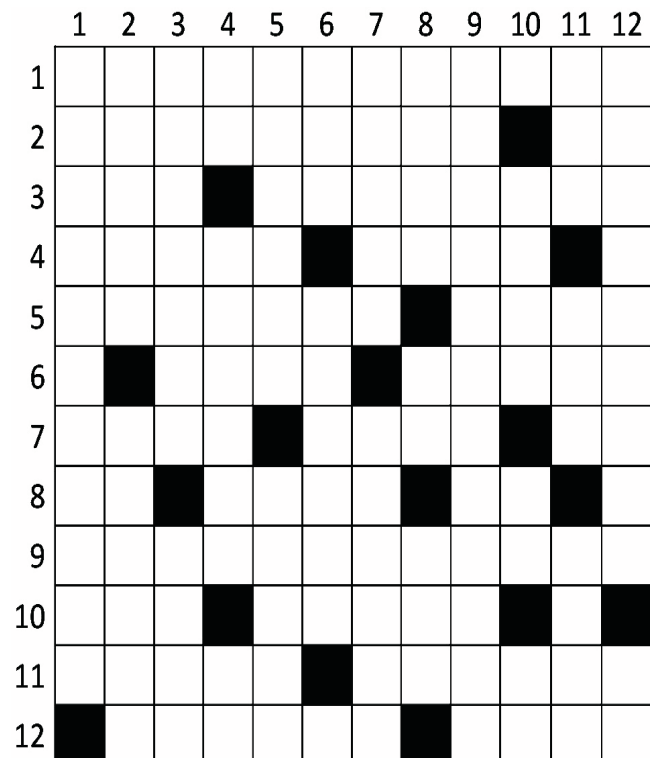
Solució pàgina 39

HORIZONTALS

1. Que representa un altre. 2. Posar a recer. Unió Europea??. 3. Cap vegada, jamai. Faran trinats, cantaran. 4. Plena d'ira. Infant de pit. Tona. 5. Una gran fira. Representació mental. 6. Vocal prima. Municipi de l'Alt Camp. Al revés, sèrie de petards. 7. Significa "sota" o tast. Mestre jueu. Nota musical. 8. Acord musical. Al revés, lloc de tornejos i mercat a Barcelona. Mascle de l'oca. Victòria. 9. Castellanisme. 10. Part de l'intestí prim. Del color del cel, en femení. La primera. 11. Parent de la girafa. Al revés, ganyolin, ululin. 12. Reuneix, acumula. Ple de suor.

VERTICALS

1. Branca, ramal. 2. Tresor públic. Acull amb aclamacions, cap per avall. 3. Comarca catalana. L'Antiga Tailàndia. 4. Segona nota. Posant sal. El nostre de cada dia. 5. Figura literària que allarga. Entomis, cobris. 6. Cadena de ràdio. So que molesta. Fa plurals. 7. Pinça del cirurgià. Calma, relaxa. 8. Dona curta d'estatura. Primera i segona. Padrí, jai. 9. Que segueixen les tradicions. 10. La primera. Sempre rodona. Gos i nom de lletra. Potser abans de la gallina. 11. Despullada, exposada. Inculte, no conreat. Indici, fonament. 12. Barbarisme de temptativa. La nota "do" antiga.

ENTRETENIMENTS

PROBLEMA D'ESCACS

Solucions a la pàgina 39

Albert Batiste

Juguen blanques i assoleixen la victòria en 5 moviments.

SOPA DE LLETRES

M. A Navarro i Lluís Gil

SUDOKU

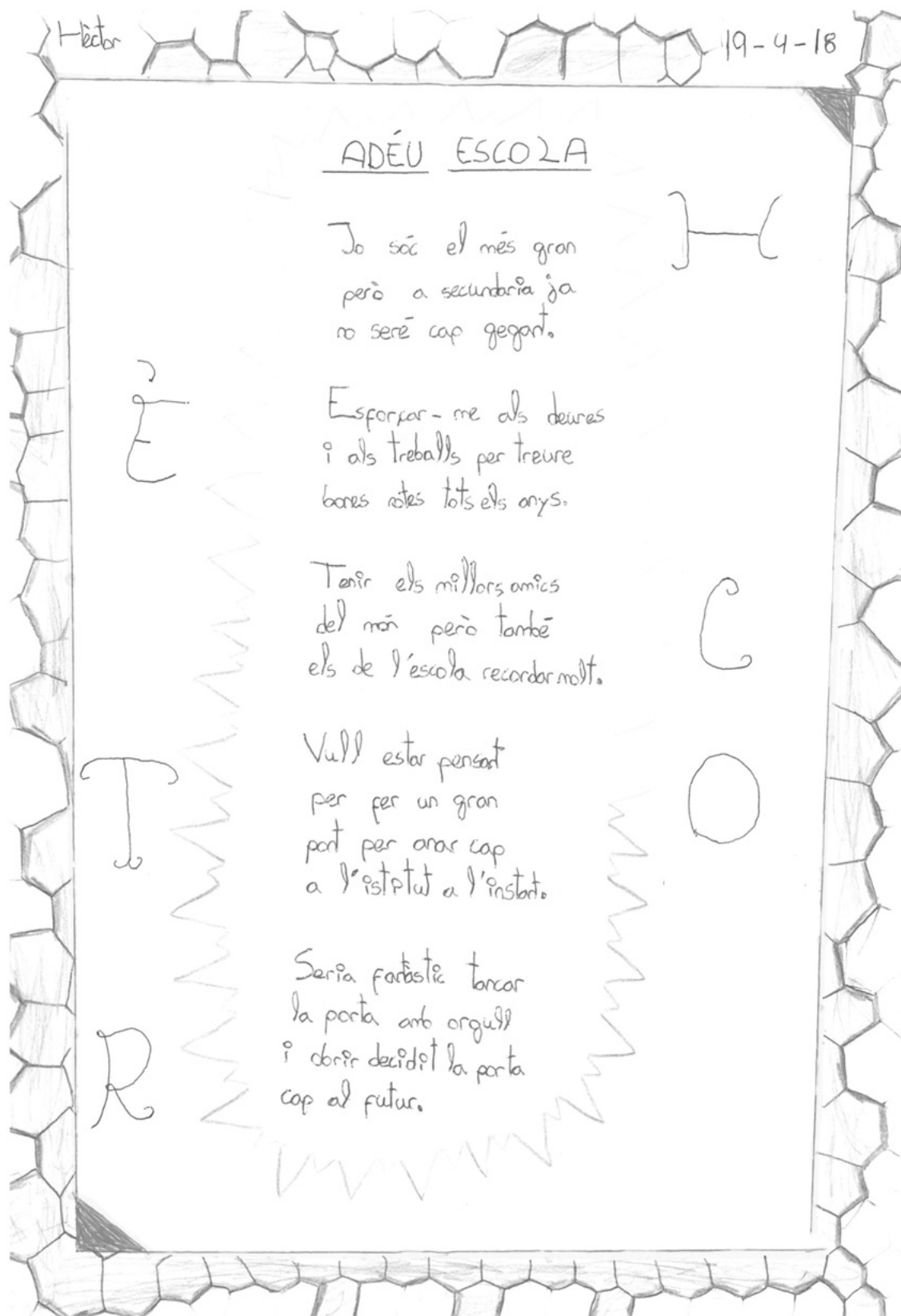
Busqueu els noms d'unes cases d'Artesa, en surten 15.

C	R	E	M	A	T	Y	N	Y	M
P	A	G	E	S	P	E	S	U	A
O	N	M	I	Y	N	O	N	B	B
I	S	E	P	O	R	T	E	T	A
M	A	N	G	E	A	C	A	E	R
O	P	U	I	N	T	D	F	U	R
R	E	N	Y	M	A	X	I	Q	A
R	F	E	N	R	I	P	O	R	U
U	S	L	O	A	F	R	L	A	P
T	E	F	Q	U	E	L	O	M	I

		3		6	2		8	
		4						
2					8		9	5
	7			5		6		
					3	9	4	
		6	2				5	
			8		9			
7		9	3	2	6			8
	2	1		7				9

JOCS FLORAL PER SANT JORDI A L'ESCOLA

Els alumnes de l'escola els Til·lers fan una lectura de treballs poètics i narratius la tarda de la diada de Sant Jordi. Aquí us deixem una mostra de dos poemes dels alumnes de sisè.

Mària

18-4-18

POR, ALEGRIA I UNA ETAPA
MISTERIOSA

Seria gantàstic
compartir molts
bons moments junts
créixer treballant,
mirar-me al mirall
i veure que ja m'he
fet gran.

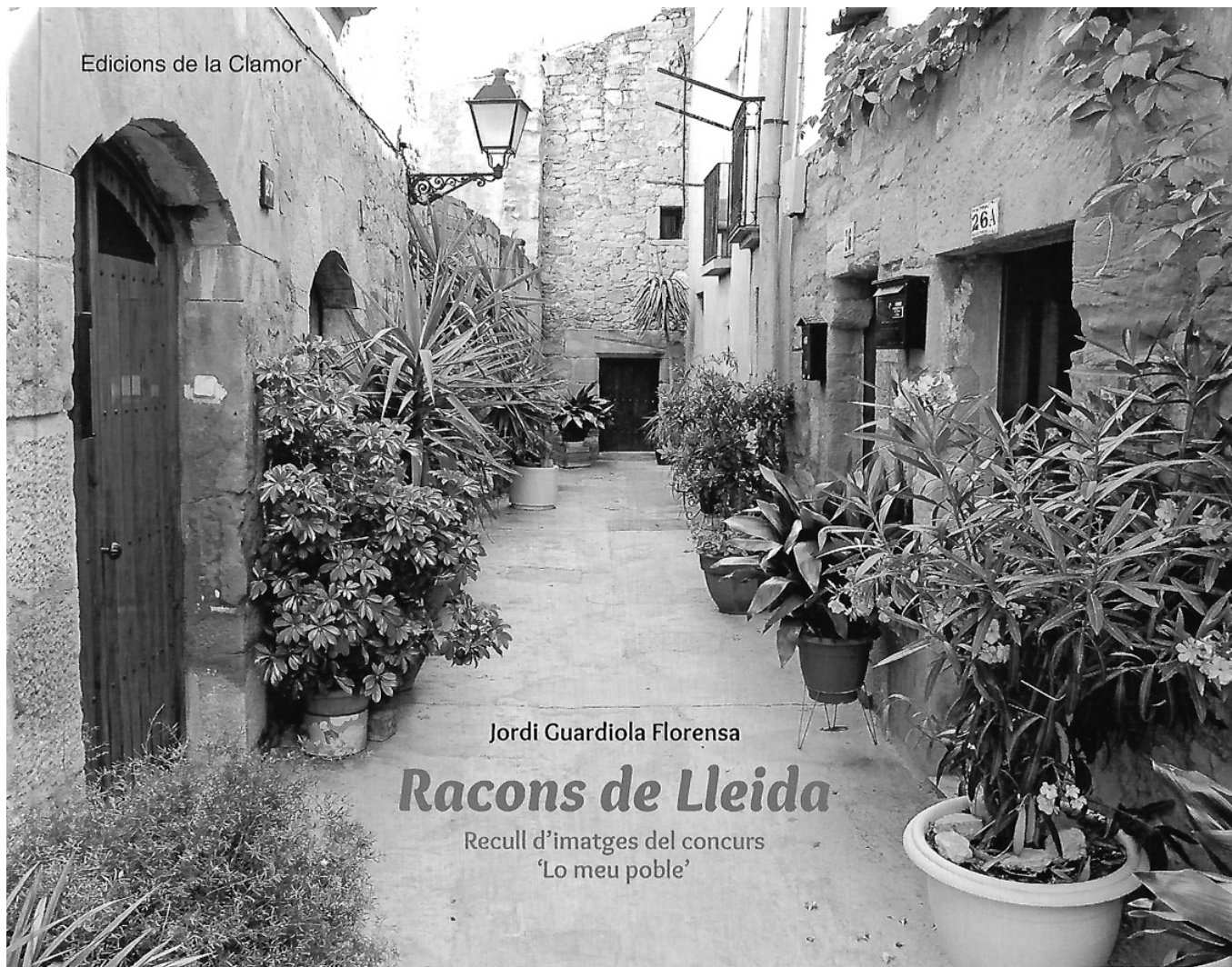
Seria gantàstic
per noves amistats
però les que tinc
no deixar-les
de costat.

Seria gantàstic
guardar-me la
por i l'alegria
deixar-la al
va por.

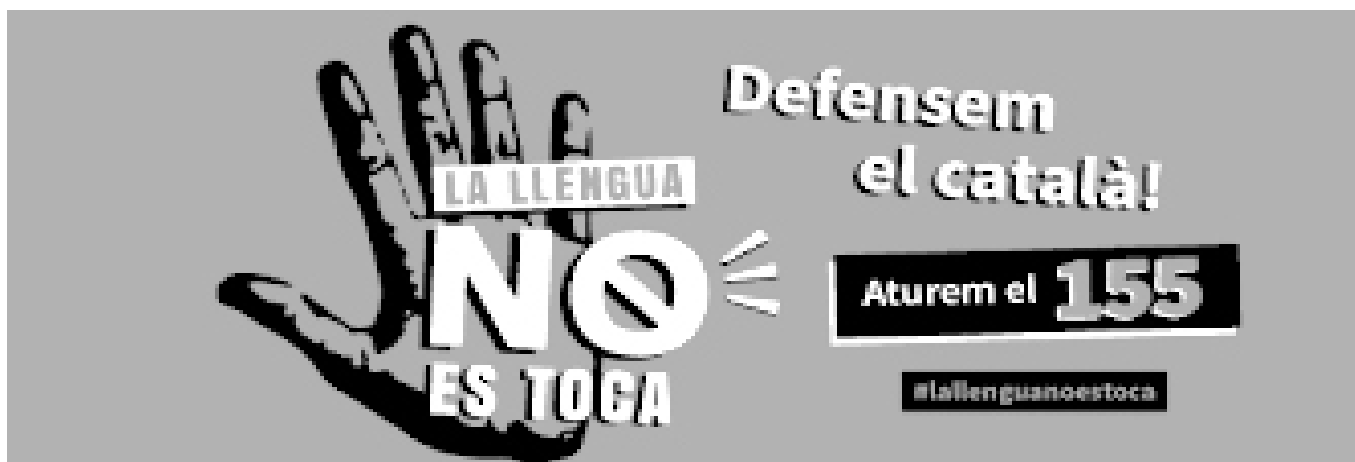
Seria tot un detall
tancar l'etapa més
important i obrir
petites portes que
hi ha al meu davant.

HO HEM LLEGIT A...

Una fotografia del racó de l'extrem nord del carrer de la Vileta d'Artesa de Lleida va ser l'escollida per la portada del llibre de Jordi Guardiola Florensa *Racones de Lleida. Recull d'imatges del concurs "Lo meu poble"*. Aquest llibre va ser l'obsequi que el diari Segre va fer als seus lectors el dia de Sant Jordi.

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament973 16 71 62
Assistent social: dimecres alterns.....973 16 73 15
Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
Farmàcia.....973 16 72 04
Veterinari de la Protectora Local:
Emma Solé.....618909512

Clínica Ica Natura (Pardinyes):.....973228222
Clínica Riu Ebre (Cap Pont):.....973216549
Metge.....973167291
Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius
tot el dia ..973 14 20 29 / 973 14 20 33
Museu: 973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. REPRESENTANT. 2. ARRECERAR. UE. 3. MAI.
TRINARAN. 4. IROSA. NADÓ. T. 5. FIRASSA.
IDEA. 6. I. ALIÓ. TRACA. 7. CATA. RABÍ. MI. 8.
AM. BORN. OC. V. 9. CASTELLANADA. 10. ILI.
BLAVA. A. 11. OCAPI. UDOLIN. 12. AMASSA.
SUAT.

VERTICALS

1. RAMIFICACIÓ. 2. ERARI. ACLAMA. 3. PRIORAT.
SIAM. 4. RE. SALANT. PA. 5. ECTASI. REBIS. 6.
SER. SOROLL. S. 7. ERINA. ABLANA. 8. NANA.
AB. AVI. 9. TRADICIONALS. 10. A. RODA. CA.
OU. 11. NUA. ERM. DADA. 12. TENTATIVA. UT.

ESCACS

1. Tg4+; fxg4 4. Dh7+;Rf8
2. Ah7+;Rh8 5. Dxf7++
3. Ag6+;Rg8

SUDOKU

9	5	3	1	6	2	7	8	4
1	8	4	7	9	5	2	3	6
2	6	7	4	3	8	1	9	5
4	7	8	9	5	1	6	2	3
5	1	2	6	8	3	9	4	7
3	9	6	2	4	7	8	5	1
6	3	5	8	1	9	4	7	2
7	4	9	3	2	6	5	1	8
8	2	1	5	7	4	3	6	9

SOPA DE LLETRES

MUNTANYÈS, CAMPETXO, FORADAT, TROPES,
CREMAT, MARQUET, ROS, MORRUT, NOGUER,
QUELO, NEN, PAGÈS, MIRÓ, BARRAU i CEBA.

ENIGMA

Sabrieu dir-nos el nom d'aquests estris i per a què s'utilitzaven?

Solució a l'enigma del mes passat: Motlle per fer collars dels guarniments dels animals.

CONCENTRACIÓ DE REBUIG A L'EMPRESONAMENT I A L'EXILI DELS POLÍTICS

PRESENTACIÓ DEL DOCUMENTAL DEL "SEMBRAR AL BATRE"

CONFERÈNCIA DEL RAMON USALL

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE DE L'ADOLF COSTAFREDA

IMATGES D'ACTUALITAT

INSTAL·LACIÓ DE NOUS JOCS INFANTILS

EXCURSIÓ DELS JUBILATS EL DILLUNS DE PASQUA

SANT JORDI A L'ESCOLA

50 ANYS DE LA PRESENTACIÓ DE LA COLLA SARDANISTA DOLÇ ESFORÇ